

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anal VI

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un

N-rul 4

CLUJ, 1 Martie 1929

exemplar:

Lei 30

CUPRINSUL:

POLITICA EXTERNĂ: Supremația navală — — — — —
EUROPA CONTIMPORANĂ: Școala română din Roma — — — — —
INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE: Problema culturală a Munților Apuseni
PROBLEME SOCIALE: Țara Moșilor (continuare) — — — — —
PROBLEME ECONOMICE: Aplicările psihologiei la viața economică — — — — —
 Criza capitalului — — — — —
ACTUALITĂȚI: Basarabia... Basarabia...! — — — — —
PAGINI LITERARE: Estetica morții — — — — —
 Tălmăcirii din literatura turco-arabă și persană („Singurătate“ de
 Terofic Fikert Bey și „Vinul“ de Mirza Șaphi) — — — — —
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Opera: Răpirea din
 Serai — — — — —
 Reviste: Les Nouvelles Littéraires (2 și 16 Febr.). — Ramuri (Ia-
 nuarie 1929) — — — — —
BULETIN BIBLIOGRAFIC III. — — — — —
FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI: Mica Antantă Economică. —
 Societatea Muzeului Ardelean. — O școală a propagandei cultu-
 rale. — Primul congres mondial pentru biblioteci și bibliografie. —
 Reclamă modernă. — S'a dansat și românește — — — — —

Dr. Al. Ceușianu

Aurel Decei

N. Nistor

Petru Șuciu

P. Roșca

Dr. Tr. Nichiciu

Horia Trandafir

Emil Isac

I. Constantinescu-Delabaia

Dr. I. O. Ștefanovici-Svensk

Cronicar

Ion Mușlea

Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8.
OALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

Industria Sârmei S. A. Cluj

Bilanțul general încheiat la 31 Decembrie 1928

Activ			Pasiv		
Cassa		4.347.387	Capital		15.000.000
Hârtie de valoare		6.588.645	Fond de rezervă		3.614.297
Ct. curente deb.		40.685.727	Fonduri speciale:		
Efecte de primit			Fond de amortizări	37.280.594	
In portofoliu	46.413.370		Augmentare în 1928	9.248.763	46.529.357
Efecte scontate	20.482.216		Fond pt. refacerea in-		
Efecte remise spre incasso	2.806.809	69.702.395	vest.	4.928.442	
Imobile			Augmentare în 1928	2.464.221	7.392.663
Terenul fabricii	582.008		Fond de rezervă pentru creanțe		
Imobilul din Cluj	1.000.000		dubioase	350.000	
Clădirea fabricii	19.250.468		Fond de pensuni	658.300	58.080.320
Linia de garaj	1.057.727		Contori curente		120.679.708
Colonia de muncitori	2.767.381		Efecte de plată		480.691
Conductul de gaz natural	1.424.459		Efecte străine		
Instalația fabricii	3.603.071	29.685.114	Reescontate	20.432.216	
Mașini și accesorii		41.284.042	Remise spre incasso	2.806.809	23.289.025
Mobile			Transitoare		1.511.963
Vehicule și mobile	1.906.311	2.955.028	Beneficiul net		6.069.511
Mobilierul biroului	1.048.717				
Materiale prime și auxiliare		10.923.639			
Fabricate		22.553.538			
		228.725.515			228.725.515

Profit și Pierdere încheiat la 31 Decembrie 1928

Pierdere			Profit		
Amortizări			Câștig la mărfuri		50.495.523
Clădirea fabricii, linia de garaj,			Venitul hârtiilor de valoare		426.738
conductul de gaz, locuințe mun-					
citorești, inst. fabricii, mobile și					
vehicule	11.712.984				
Fondului pt. creanțe dubioase	2.036.168	13.749.152			
Cheltuieli generale					
Salare, spese de administrație etc.		10.365.516			
Dobânzi		9.743.531			
Impozit		10.994.551			
Beneficiul net		6.069.511			
		50.922.261			50.922.261

Cluj, a 31 Decembrie 1928.

ss. I. Diamant director general,
ss. Ionel Comșa pres.,
ss. Ing. I. F. Negruțiu

ss. Eugen Beșa director,
ss. Dr. V. Poruțiu v.-pres.,
ss. Dr. M. Farkas

Pt. contab. ss. Mihail Comșa expert contabil.
ss. Dr. Oct. Sglimbea v.-pres.,
ss. Ing. C. Orghidan

ss. Ing. V. Dessilla
ss. Adalbert Veith

S'a examinat și găsit în deplină ordine. Cluj, la 25 Ianuarie 1929.

ss. Dr. Laurian Gherman președinte expert contabil.

ss. Ioan Babeș expert contabil.

ss. Virgil Comșa

ss. Adrian Oțoiu

ss. Victor Popp

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Director: Ion Clopoșel

CLUJ,

Redacția și Administrația:

Calea Victoriei 51.

Plaza Unirii No. 8.

Telefon: 308

CLUJ, 1 Martie 1929

Anul VI

N-ra 4

Un exemplar: Lei 30

Supremația navală

Nimeni n'a înțeles poate mai bine imensa importanță ce-o au căile de navigație pentru dezvoltarea economică, decât imperiul britanic, al cărui popor trăiește în tradiția continuu afirmată de-a deținea întâietatea între puterile maritime. Această mândrie națională adânc înfiptă în sufletul fiecărui englez constituie aproape unica sensibilitate în formidabilul organism politic ce ar fi susceptibilă de-a trezi în poporul englez curente fatale pentru pacea lumii.

Evenimentele politice din anii trecuți au învederat îngrijirea mării crescândă ce-o nutrește factorii responsabili față de problema mărilor și anumite fapte pătrunse în lumea mare aruncă o lumină vie asupra stăruințelor neîncetate ce depune Marea Britanie pentru asigurarea hegemoniei navale. Intregul imperiu, atât de vast, și complex în varietatea compoziției sale se sprijinește aproape exclusiv pe flota engleză. Intreg sistemul de mare putere este organizat pe rețeaua punctelor navale construite cu o genială prevedere politică pe întreaga hemisferă a pământului.

Ori poziția aceasta excepțională a Mării Britanii nu se împacă deloc cu doctrina înalt umanitară a lui Woodrow Wilson coarctată într'unul din cele 14 puncte anume al „libertății absolute a mărilor”. Nu doar, că această libertate pe mări și ape n'ar fi complet asigurată în vreme de pace, dar problema cardinală se învârtă în jurul chestiunii: ce se întâmplă cu libertatea navală în timp de război?

Forțele teritoriale își au bine determinate obiectivele operațiilor de război legate fiind de pământul ce-l apără sau îl atacă, de vreme ce forțele navale au o rază de acțiune incomparabil mai vastă și pot desființa cu desăvârșire căile de navigație ale puterilor neinteresate la conflict. De altă parte tocmai Marea Britanie, cu toate că prin treptata cucerire a aerului își va pierde superioritatea

configurației sale insulare, nu poate fi atacată în mod serios decât numai pe mare, așa că nu este lipsită de justificare îndărătnica atitudine ce-o observă guvernul britanic relativ la problema desarmărilor navale. Ceeace numesc englezii „the standard of naval power” nu și-a slăbit câtuș de puțin actualitatea și cu toată aderarea principială la reducerea tonajului de război, imperiul britanic totuși rămâne credincios tradiției trecutului. Stăpânirea coloniilor este în funcție de siguranța necontestată a puterii pe ape, și aceasta i-o poate servi numai potențata vigență și neconținută lărgire a programului naval.

În trecut atenția amiralității engleze cerceta aproape exclusiv numai raportul de forțe al Angliei față cu continentul European. Standardul englez reclama superioritatea ca număr și putere a unităților navale, față cu flotele rusești și franceze combinate. Desechilibrul acestui standard of naval power s'a produs abia la începutul secolului al XX-lea, pe urma legii de înarmare navală a Germaniei din anul 1901. Rivalitatea din ce în ce crescândă între Anglia și Germania care se afirmase prin realizările marilor unități de război drept a doua putere maritimă, a fost una din principalele motive, care au determinat Anglia să încheie tripla antantă. O foarte sumară constatare lămurște profunda îngrijorare ce-o avuse Anglia față cu avântul maritim al Germaniei.

În anul 1905 Anglia construia un număr îndoit de mari unități navale față cu Germania, de vreme ce abia la doi ani în 1907 rolurile erau deja inversate și se scompta un timp apropiat în care flota germană să fie echivalentă în forță celei britanice. Foreign office-ul își dădea seamă că interesele de existență ale Angliei impuneau soluționarea crizei de rivalitate fie pe cale pacifică, fie prin război. Lordul Haldane și Sir Ernest Cassel au fost desemnați a conduce negocierile și a obți-

neadela Germani abandonarea proiectului de amplificare navală pus în discuția Reichstagului în anul 1912. Era un demers ce atingea prestigiul amiralității engleze — și în măsură să exalteze orgoliul german. Propuneri de concesiuni coloniale erau fluturate pe dinaintea dictatorilor Reichului, dar înțelesul nu se putea realiza. Germania nu se temea decât de Dumnezeu. Consecința politică a fost concentrarea flotei engleze în apele nordului și încredințarea apărării mării mediterane flotei franceze — un rezultat ce închege alianța franco-engleză atât de puternic, încât se puteau aștepta liniștit evenimentele. Aceste evenimente, consumate în conflagrațiunea mondială, au adus cu sine complectă desființare a flotei germane. Marea și poate principalul scop urmărit de englezi în războiul mondial.

Situația de azi a Angliei nu permite limitarea raportului de forțe navale numai la continentul european, ci impune examinarea capacității expansive a fiecărei puteri mondiale. Problemele răsărite pe urma cataclizmului din 1914—18 au lărgit baza echilibrului politic și punctul de greutate în cumpăna intereselor maritime începe să pondereze din ce în ce mai mult în partea de dincolo de oceanul atlantic. America a părăsit doctrina lui Monroe în momentul participării active la războiul mondial, și cu toate că a observat o atitudine de arbitru suprem la încheierea tratatelor de pace, totuși și-a asigurat o hegemonie economică ce întrece ca proporție, orice imaginație. Impulsul acestei formidabile puteri economice va trebui să determine curând sau mai târziu un nou amestec extrateritorial în sensul unei lărgiri a domeniilor coloniale. Drapelul instelat se va afla în acel moment față în față cu flamura Albionului și rezultatul va atârna de biruința navală.

Anglia și-a extins considerabil posesiunea de colonii, această mărime a imperiului reclamează o potențare a supremației mărilor. Prin noua sa expansiune, impe-

riul britanic s'a mărit ca formație de stat, dar și-a slăbit în mod proporțional puterea defensivă, trebuind să apere de-acum înaintea teritorii mult mai considerabile, ca până acuma.

Ori, la marele praznic al împărțirii coloniilor, cele mai mașter tratate puteri au fost Statele-Unite de-oparte și Italia de altă parte. În ambele state se observă o formidabilă înmulțire a populației, ce este silită să-și asigure existența în afară de granițele țării.

Problema asigurării de existență a propriilor săi supuși a determinat America să impună restricțiunile cele mai severe imigrării, iar Italia, în lipsă de teritorii colonizabile își împinge emigranții pe teritorii franceze, unde contingentul lucrătorilor italieni sulevă conflicte dintre cele mai delicate între guvernele celor două țări latine. Pericolul este deci real și ciocnirea de mari interese evidente. Iată pentru ce continuă înarmarea navală și pentru ce sunt condamnate la sterilitate repetatele conciliabile și conferințe convocate pentru „asigurarea libertății mărilor” prin limitarea vaselor de război naval.

Un moment s'a crezut că Statele-Unite au reputat un succes diplomatic în anul 1921 când s'a convenit între cele mai mari puteri navale: Anglia, America și Japonia, că pe timp de 10 ani să fie strict limitată construcția marilor vase de război tip „dreadnought”. Dar cu timpul s'a învederat că amiralitatea engleză își făcuse calculația cea mai avantajoasă propriilor sale interese prin faptul, că limitând construcția marilor vase de război și-a rezervat libertatea de construcție a crucişătoarelor cu capacitate maximă de 10.000 tone. Programul naval ce trebuie realizat până în anul 1930 descopere întregul raport de forțe: de vreme ce vasele mari de război au rămas limitate, numărul crucişătoarelor va fi la 1930 în Anglia 71, în Japonia 32 și în America abia 25. Deci Anglia a știut să distanțeze puterea sa navală într'un chip uimitor, față de celelalte puteri, înarmându-se cu crucişătoare, cari în caz de război îi pot servi mai bine interesele și o pot apăra la depărtări mari. Această stare de fapt n'a întârziat să impresioneze adânc cercurile conducătoare ale statelor interesate la competiția navală. Ea explică dela sine întregul șir de argumente și motive pentru cari conferința dela Geneva relativ la dezarmarea navală a dat, mai bine zis a trebuit să dea eșec din vina manifestă a Angliei.

O mică digresiune.

Desfășurarea forțelor navale este condiționată de-un factor important: combustibilul. Toate construcțiile vaselor de război până la 1912 erau bazate în primul rând pe „cărbuni” cu prevederea că-

rora Anglia era asigurată pe deplin. Progresul științific a arătat însă că prin întrebuițarea unui alt combustibil se poate mări în chipul cel mai economic capacitatea combativă a vaselor de război și acest combustibil este petrolul.

De atunci încoace la toate construcțiile noi s'a prevăzut întrebuițarea petrolului și pentru ca să se învedereze importanța primordială ce-o are aprovizionarea cu acest combustibil este îndeajuns să relevăm exigența amiralității engleze, care fixează consumul necesar pentru flotă la 30 milioane barell (butoaie) pe an. Pentru a aprecia aceasta cantitate, în comparație cu producția noastră de petrol, urmează că întreaga exploatare de petrol a României nu acopere nici pe departe cantitatea necesară pentru aprovizionarea anuală a flotei engleze. În sensul acestor considerațiuni, lupta pentru petrol câștigă o deosebită semnificație. Găsim și pe acest front al competiției generale — America față în față cu Anglia. Marile trusturi americane „Standard Oil Company” și concernul Morgan, și-au asigurat pentru moment locul prim față de întreprinderile engleze „Shell koninglijke” și Anglo-persian. Desavantajul american față de englezi este că trusturile americane sunt private, de vreme ce la Englezi participă și statul la marea societate „Anglo-persian” și în felul acesta își asigură aprovizionarea în mod direct și cu cantități suficiente. Diplomația americană a făcut sugestii, ca guvernul britanic să abandoneze sistemul cointeresării de stat în exploatarea petrolului, dar chiar cel mai pacific dintre guvernele britanice, cel al lui Mac Donald, a refuzat brusc orice amestec strein în organizarea internă a producției de petrol englez. Când se ia în considerare cât de amplă și multiplă este problema supremației navale — se înțelege ușor cât de sensibilă este lumea la orice înțelegere ce influențează armamentul naval. Recenta divulgare a tratatului secret anglo-francez a sulevat o mare agitație în Statele-Unite și Italia, cari s'au grăbit să înmâneze notele de protest la Downing street și Quay d'Orsay.

În realitate s'a ajuns în cursul anului trecut la un pact naval între Anglia și Franța, prin care aceste două state se angajau să-și acorde în mod reciproc libertatea de a-și construi numărul suficient de vase crucişătoare până la 10.000 tone și submarine până la 600 tone, pentru apărarea statului quo în posesiunea coloniilor. Aranjamentul acesta este justificat de factorii competenți în sensul, că armamentul naval ce face obiectul convenției sunt unități defensive și ca atare indispensabil necesare unei bune asigurări a traficului naval pentru toate even-

tualitățile. Că statul quo colonial unește interesele engleze cu cele franceze este logic și natural. Dar măsurile defensive nu trec peste exigența strictului necesar ce comportă siguranța acestor două state pe mare.

Semnificația ascensă a acestui tratat trebuie însă luată drept replică la programul naval american, expus de secretarul de stat al marinei M. Wilbur și aprobat de senatul din Washington, în puterea căruia guvernul american cere autorizația, ca în timp de un la o sută de ani să construiască 25 crucişătoare, 32 submarine, 9 vase conducătoare, 5 vase cu utilaj aerian, fără a pierde din vedere, că în sensul convenției dela Washington America a ajuns deja pentru categoriile mari ale vaselor de război la paritate absolută cu Anglia. Ori, atunci când puterea dolarului este necontestat la locul de frunte în lume și Europa a ajuns tributara egemoniei economice americane, evident că o expansiune maritimă americană, este proximal mijloc pentru efectivă afirmare a imperialismului american.

Departa deci de-a ajunge realizarea idealului principal al libertății mărilor, asistăm, cu o profundă îngrijorare, la pregătirea de luptă dincoace și dincolo de Ocean pentru supremația navală.

Reghin, Februarie 1929.

Dr. Alecsandru Ceușianu.

Primul congres mondial pentru bibliotecă și bibliografie va avea loc în anul acesta în zilele dela 15—30 Iunie în Roma și Veneția. În programul dezbaterilor nu figurează numai chestiuni de bibliotecă și de bibliografie, ci și problemele bibliofiliei și editoriale. În legătură cu acest congres vor avea loc și trei mari expoziții la Roma, Veneția și Florența, unde se va arăta dezvoltarea istorică a Romei, a cărții italienești dela început până în prezent. Tot în același timp vor mai fi și expoziții mai mici în orașele Milano, Bologna, Modena și Neapole. În program sunt prevăzute diverse distracții și excursiuni interesante. Vizitatorii vor beneficia de o reducere de 50% pe c. f. italiene, în hoteluri și în teatre. Intrarea în muzeele de stat este gratuită. Vizitatorii vor plăti o taxă de 100 lire, care dă dreptul la toate avantajele de sus.

Reclama modernă. — Viața devine tot mai complicată și orientarea asupra dezvoltării diferitelor ramuri de activitate tot mai grea. Pentru a înlesni această îndrumare s'a creiat reclama modernă, care nu mai este ceea ce cunoștea până acum. Reclama de azi nu mai constă în proslăvirea de bălcu a calităților unor obiecte, pe care de obicei ai năi nu le avem, ci vrea să dea mai mult o orientare utilă asupra progreselor ce se realizează în diversele ramuri de activitate ale vieții. Asupra dezvoltării reclamei moderne ne va da un tablou real expoziția ce se va aranja în zilele dela 3 August până la 15 Septembrie a. e. în orașul Brno din Cehoslovacia.

Estetica morții

Lupta între idealism și între materialism, a fost o predilecție și în estetică. Ar fi banalitate să ne ocupăm cu reamintirea atitor teorii, pe care le cunoaște estetica și care încearcă să legitimizeze părerea unui savant, contra celui alt. Afirmativ Buffon ar fi tatăl dictonului „Le style c'est l'homme”. Thoré deja inventează „l'art pour homme”. Lupta între idealism și materialism se susține mereu, cu aceiași putere de emisiune ca azi, și nu suntem siguri. că ar fi executată teria lui Bell, care căuta frumosul în expresiunea feței, (The Anatomy and Philosophy of Expression and connected with the fine Arts”. Knigheft crede cu tăria unui apostol, că Platon și ideafiunea lui ar fi cu totul negativă. Kant ne convinge, că „judecata estetică” poate fi atribuită ca un rezultat al simțemintului nostru personal. Dar dela început și până la sfârșit, în specializarea „științei” estetice (inventfiunea comică a unui bătrân pedagog al nostru), n-am putut să definim rolul pe care-l are moartea în estetică. Ori, estetic poate fi ori ce, care condiționează frumosul. Nu ar fi frumoasă moartea? Nu ar fi numai viața minunată? N-ar avea moartea frumusețile ei! De ce, în arta omenimei moartea a inspirat atâtea mari artiști, de ce în creațiunea s'a întors de multe ori după „zimbetul seducător al eternității” cum o numește moartea marele poet german. *Criptografia lui Edgar Allan Poe* nu-și implinif condițiunea estetismului perfect. Este o încercare de analiză bizară a morții și indeosebi a cimitirelor. Omenimea are istorie ei culturală, în care moartea joacă un rol important, dar parcă oportunismul ar fi dictat și aci regulele a artei istorii. »Estetica morții«, care nu știu, de a ar fi mai neînsemnată decât »estetica muzicei« (deși moartea nu este o artă și a muri nu este un ideal estetic), dar chiar pentrucă moartea este atât de importantă în istoria omenimei, în soartea omenirii, căci aceasta este veșnică, până ce viața — este numai vremelnică — estecismul se poate întreba cu drept cuvânt:

de ce moartea nu a interesat atât de mult omenimea, în cât cultul ei să fie cel puțin egal cu al vieții? Hegel, care ne-a definit formele deosebite ale artelor, simbolismul, clasicismul și romantismul — și care atribue simbolului atât de mare importanță în arhitectură, în care partea sensuală (materială) păcătuiește când în evoluțiunea istorică a artelor își amestecă și păreri proprii — și în moarte, nu găsește un simbol. Credința s'a luptat totdeauna cu știința împrejurul acestei probleme, cea dintâi văzând în moarte un simbol de imaterializare, iar cea din urmă, un rezultat: sfârșitul irevocabil al unei pericațiuni de materializare. De-aceasta poate știința nu se emoționează de moarte. În loc de floarea de trandafir udată de lacrimile copilului credincios ori al soției neconsolate, știința lipsește de zid anunțul primăriei, cu rubrici și și stampil, iar în cimiter, locașul care al trebui să ne fie cel mai drag, cu toată spaima firească a morții, devine un loc părăsit, pe care îl impodobește mai mult din convențiune, decât din pietate burghezul cu statui, flori, cununi etc. Excepția se găsește și aci. Istoria esteticeii ne povestește de un mare filantrop, pe care contemporanii îl considerau scriință pentru că dânsul în frumuseța cimitierului în loc să alerge după gloria zilei orașului. Și marele filantrop, care a lăsat omenimei atâtea bogății de monumente, de fapt, chiar după analiza esteticeii, a fost un mare idealist, căci a încercat să familiarizeze omenimea cu o idee, de care nu putem scăpa nici unul. Cinismul cabaretului Chat-Noir, a luat în bătae de joc pe văduva, care visita mormintele părăsite. Și nu s'a găsit, multă vreme un glas de protest, care profana cu'n cuplet idiot locașul ultim al sbuciumatei noastre vieți, până ce un revoltat — unul dintre cei mai mari savanți ai vremii — a aplicat cu propriile mâini câteva palme impostorului, care a găsit ceva ridicol, în monomania bătrînei, care iubea mai mult morții decât pe acei vii. — Si vedeți, prin ori cât de lume materializată

trăim, ori cât ne sunt idealurile fizice Tunney, Lindbergh, un maestru de ski, norvegiana Kill, ori cât de des ocolim cu'n „fidonc” ideea morții, o educațiune veritabilă se va începe acolo, când copiii vor fi învățați, să prețuiască, (aș îndrăzni direct să spun) să iubească ideea morții. Moartea nu este o nedreptate, cum declamă stării și snobii, și ocolesc intenționat idea, de a se gândi la moarte. Ori cum spune genialul profesor: Freud, despre moarte: fiecare om este convins serios, că numai consemnul lui va muri, despre sine nimeni nu crede, că-l va duce pentru totdeauna din această lume frumoasă, dar plină de suferinți, chiar moartea liberatoare. Mătușei noastre dacă implinește 60 de ani, ar părea o blestemie să nu-i trimitem buchetul obișnuit. La nuntă, în parlament, în teatru, prețutindeni suntem de față, și chiar și la înmormântări ne ducem. Dar în suflet, să-și cerceteze fiecare om zicala lui Freud, nu are dreptate?

Estetica morții a eșit din sfera estetică, întocmai ca muzica până la apariția lui Hanslick ... Cimitererele, care ar trebui să fie podoabe de recomfortare a idealismului nostru amenințat de impostorii și norocoșii zilelor, de cinicii, cari cred că într'un cuplet ordinar se poate uita eternitatea morții. De moarte se firește fiecare! De ce? Este această, pentru că este necunoscută, o mare nedreptate a sorții? Ar trebui oamenii să trăiască sute și mii și zeci de mii ani ca pietrele? Discutabil ... Dar ceia ce este revoltător, este persecutarea esteticeii în moarte. Dela momentul morții cuiva și până la transportarea lui la cimiter, estetica suferă leziuni mortale. Dar ticăloșia (iertăți cuvântul) omenească se observă mai ales în cimitere. Unele cimitere din Italia sunt parcă grădini ale frumuseții, în care și se inobilează sufletul. La noi, cutez să afirm, cimitererele sunt locașuri părăsite de orice gust. Abia găsim câte-o statuie de bronz artistic făcută, abia câte-un mormânt îngrijit, cu grilaj, cu alee sinuoase, cu plantații potrivite unui astfel de locaș sfânt și curat. Căci cine este în stare să profaneze cimitierul, este bruta cea din urmă, scriea odată Ruskin, dar eu adăog, această brută, durere, există, nu este o fantaz-

magorie din nuvelele lui Edgar Allan Poe.

Punem mari nădejdi totdeauna în schimbări de guvernamente. — Poezii, idealisti cum sânt, poate și aci, văd mai tragic situația și estetica morții, nedefinită încă, ar fi gata, să-o vadă înfăptuită. Exemplele ne învață... Cine a văzut Cimiterele din Milano, din Anglia, din Elveția de Nord, și din Germania, nu va putea nega cu'n hotărât: *non possumus* lipsa esteticii morței. Popoarele de sud, îmi spune un prieten, care le cunoaște obiceiurile și monumentele, Grecii, Macedonenii, Albanezii, și chiar unele părți ale Bulgarilor, respectă moartea inconștient respectând *estetica* ei. Doar cântecul despre Skander-Beg este suficient a cunoaște concepția lor despre ființa morții și despre respectul ce-l datorează cel viu, celui mort.

Actualitatea acestor cuvinte ce-ar fi fost altceva, decât faptul, că zilele trecute am revăzut cimiterele unui oraș. Moartea pe mine nu mă înfricoșează, și poate nici lui Vlahuță nu-i dau dreptate când spune, că „nu se teme de moarte, ci de veșnicia ei”. Genearea supraalimentată de sport, mi-e teamă, cu sănătatea ei uriașă, să nu ajungă taurul din poveste care era atât de tare, în cât pentru a putea fi readus la stăpânul lui, a fost legat în lanțuri, căci sănătatea lui nu se supunea la nici o disciplină. *Estetica morții* nu vrea să-și legitimizeze existența prin aforisme ieftine. Dar când te gândești, că aproape fiecare vietate tinăra cunoaște numele lui Ramon Novarro, al lui Nurmi, ziua întregă aleargă, se bate în scrimă, în mănuși de box, iar seara admiră la Cinema grațiile unei Lilian Gish, — fără să se fi gândit măcar odată la Thorwaldsen și la nemuritoarele lui reliefuri, când am văzut cimiterele părăsiti, cu atâtea oameni distinși, mari, binefacători ai generației de toți uitați... nu știu de ce, nu din ipocrizie, ori din un afectat snobism, dar m'am gândit la versurile lui Byron... Nu doresc, cu lumea întregă să se gândească mereu la moarte — căci nici nu această este rostul filosofiei și esteticii, și nimeni nu invidiază mușchii de bronz ai tânărului seladon de azi, ori sviturile de tennis ale adorabilei domnișoare... Dar morții nu-i poate da o voită

ignorare, ori proverbialul umor chinezesc, de „ocoli până ce este fierbinte orezul”.

Cimiterele trebuiesc să fie bisericele trecutului. în care urmașul să se plimbe. cu capul descoperit, și cu inima curată, așa încât absența unei „estetici a

morței” eu nu o pot uita de dragul lui burtă-verde, care crede că 1000 de ani cel puțin, va împovora pământul — acest laborator al veșniciei — cu prezența lui anculturală și antipatică.

Emil Isac

Tălmăciri

I. Din literatura Turco-Arabă

SINGURĂTATEA

de Terofic Fikert Bey

Cu ochiul visător, văd de departe
Coliba unui cuib de fericire.
Pe coșul vechiu și dărămat de vreme,
Un nouaș de fum încet se 'nalță
In aerul curat, subț cer senin.

In pace-adâncă e 'ngtopat cătunul.
Subț zăpada albă, imaculată;
Un sat întreg l'a înghițit tăcerea
Și parcă viața 'ntreagă și-a dat duhul.
Natura doarme 'n liniștea tăcerii.
Ca 'n pacea paradisului etern.

Aici, cu visurile mele, singur.
Imi duc viața 'n liniștea de sat;
Tihnit, împreun tainele vieții
Cu fumul alb, pe care 'l scoate coșul
Subț cer senin, in aerul curat.

II. Din literatura persană

VINUL

de Mirza Şaphi

Din cupa 'n care fierbe vinul,
Din dulcea vrajă-a băuturii,
Isvorește și seninul
Și toată drojdia făpturii.

Pe unii, vinul îi aruncă
In prăpastie și tină,
Alții, prind nou dor de muncă;
Din pahare, sorb lumină.

Unii, când beau vin, se 'mbată,
Alții, când beau vin, se 'nspiră;
Unii-au mintea 'ntunecată,
Alții, pe 'nspirata liră,

Se avântă 'n zări astrale,
Și, pe-a dorului aripă,
Mii de flori se-aștern in cale,
Vise de-aur se 'nșiripă,
Căci vinul este ca și ploaia;
Se preface 'n neagră tină,
Dar, când roditoare-i glia,
Belșugu-l scoate la lumină.

I. Constantinescu-Delabala

ȘCOALA ROMÂNĂ DIN ROMA

Roma, prin comorile sale de civilizație și de cultură, ce le ascunde în sânul ei, a atras necontenit privirile asupra-i. Fiecare om cu pretenții trebuie să-și aibă pe răbojul lui o Italianische Reise; altcumva ea ca un hexametrul schilod.

În timpurile mai nouă, însă când, se pare, s'a achiziționat mai multă conștiință în toate faptele, s'a văzut că numai cu admirația, oricât de pură, nu se merge prea departe. Il faut comprendre pour aimer!... Și Institutele străine pentru cunoașterea Romei și a Italiei, fie antică, fie medievală ori modernă, au fost începute tot de Francezi, sub auspiciile Regelui Soare. Și fiindcă, pe atunci, omenirea nu trecuse încă prin vârsta istorismului, și artele frumoase înfloreau pretutindeni, ei întemeiară o Academie de France à Rome, care era mai curând de Beaux Arts. „Pensionarii” ei veneau aduși de dorul tablourilor, sculpturilor, palatelor; și e de prisos să amintim nume dintre ei, sau dintre directorii lor, căci în vremea aceea, a clasicismului, ba și mai târziu, a romantismului care sorbea efluviile Trecutului, cei mai mulți Francezi datorează mult Romei. Astăzi, ea își are cel mai frumos sediu: Villa Medici, cu largi vederi romane. Pe urmă și Englezii aflară de bine să-și organizeze o British Academy (1823), pentru artiști și arheologi. După cinci ani se creia o importantă fundație: Institutul de Correspondență Arheologică, de către un grup de studioși germani, francezi și italieni. Cu timpul, având multe de îndurat, fu anexat la Archaeologisches Institut din Berlin, devenind astfel o „secțiune romană” a lui. Și el a dat o serie de savanți cu renume mare, scoțându-și celebrele Mitteilungen. Apoi, concomitent, Franța, după modelul celei anterioare, dela Athena, își puse bazele unei École Française de Rome (1873) care, deasemenea, prin publicațiile ei, Mélanges și Bibliothèque des Écoles d'Athènes et de Rome, s'a

ridicat la o importanță de primul rang, indispensabilă, în rândul instituțiilor de cultură. Ea e deosebită de cea din Villa Medici, deși s'au făcut încercări să se împreune. Un an mai târziu se deschise o Academie Espannola.

Urmând acestor precedente, pe când mai multe soiuri de institute și de școli își crăpară ochii asupra minunilor Cetății Eterne. Fiecare națiune care și-a dat seama că, fără curente renăscătoare pornite din solul binecuvântat al Italiei, nu ar fi însemnat mare lucru, sau târziu ar fi atins bunăstarea în care huzurește, a crezut că e un pios omagiu, mai mult o sfântă datorie, să orânduiască aci camere pentru studii, să-și înplănte aci pavilionul țării, nu cu gânduri de cucerire, ci, ca pe cale pașnică să câștige binecuvântarea Muzelor, al căror suflet dăinuște încă, și numai cei orbiți de materie nu-l simțese.... Astfel au luat ființă Institutele de Studii Istorice, Școlile de Studii Istorice și Arheologice, noile Academii de Arte frumoase, pe care Englezii, Americanii, Germanii, Cehoslovacii, Polonii, Austriacii, Olandezii, Suedezii, Ungurii și Românii le-au adaos mereu, ridicându-se la cifra de 18.

Câteva din aceste institute se numesc, simplu, Școli.

Printre ele se numără și Școala Română, de dată mai proaspătă într-o perspectivă așa de adâncă cum e cea romană, însă, până acum, având la spate o activitate care-i justifică pe deplin existența.

Școala Română din Roma a început să funcționeze la 1 Noembrie 1922. Tratatativele cu guvernul italian pentru fondarea ei avuseseră loc încă înainte de războiu, însă abia în anul 1920 d. Iorga, „secondat de mai mulți parlamentari, propunea, în calitatea sa de deputat, un proiect de inițiativă parlamentară pe care ministrul Instrucțiunii Publice P. P. Negulescu și-l însuși pentru întemeierea a două Școli superioare române de studii ar-

heologice și istorico-filologice, cu secțiuni adăose pentru Artele Frumoase, una la Paris și alta la Roma. Parlamentul aprobă în unanimitate și călduros proiectul¹⁾ La Paris Academia Română numi director pe d. Iorga, iar la Roma pe mult-regretatul Pârvan. Prin decretul regal dela 23 Iulie 1923²⁾ fu aprobat Regulamentul funcționării Școlilor Române de studii superioare din cele două metropole latine; un regulament bine chibzuit și destul de categoric. Ambele Școli sunt organizate la fel. Cuprind câte 3 secțiuni: a) istorico-arheologică, b) filologico-literară și c) artistică. „Școala din Roma urmărește în chip deosebit cercetările și săpăturile arheologice din Italia și țările mediterane”. E condusă, din anul trecut, de d. G. G. Mateescu, directorul, fost membru al Școlii, conferențiar la Universitatea din Cluj și d. G. Lugli, secretarul, însărcinat cu un curs de topografie antică pe lângă Universitatea din Roma. Membrii sunt doctori sau licențiați, recomandați, ai Universităților din București, Iași, Cluj și Cernăuți. Stagiul e de doi ani, în care timp fiecare trebuie să producă două lucrări, scrise în italianește. Sunt câte doi din fiecare centru universitar, — putând ajunge și femei — iar, dela 1924 înainte, instituindu-se două posturi și pentru artiști, prin concurs se completează și acestea; până acum au venit numai arhitecți, căci departe de a crede că tineretul nostru ar fi lipsit de talent, dar mai curând s'ar putea presupune că tineretul nostru bănuiește că Parisul istoric, astăzi, calificativele artei, uitând poate că Claude Lorrain, Corot, etc., fără peisagiile romane ar sta cu câteva trepte mai jos. Cu atât mai vărtos, însă, partea științifică a avut

¹⁾ V. Pârvan, *Proemio, Ephem. Dacorom.* vol. I. (1923).

²⁾ Publicat în *Monit. Ofic.*, No. 105, 13 Aug. 1921.

sacrificatori demni, printre cari — lăsând laoparte pe actualul director, care, prin temeinicile lucrări asupra Thracilor și-a meritat, tânăr încă fiind, titlul — amintim pe dd. Emil Panaitescu, profesor universitar la Cluj, Alexandru Marcu, la București, Ștefan Bezdechi, titularul catedrei de limba greacă la Cluj, Alexandru Bulescoeanu, Claudiu Isopescu — care a rămas la Roma, lăbind cuvântul frumos românesc de pe o catedră la Universitate, și v'asigur că are destul și ales auditor, — apoi dd. Constantin Daicovici, Gheorghe Călinescu, Paul Nicorescu, Grigora Florescu, Nicolae Buta, Radu și Ecaterina Vulpe, Virginia Vasiliu, precum și arhitectii Ioan Popescu și Horia Teodoru.

Rezultat eclatant al străduințelor conducerii și al muncii membrilor sunt cele două monumente mai veșnice ca piatra: *Ephemeris Daco-Romana* și *Diplomatarium Italicum*, cele două publicații — buletine ale Școlii, apărute, din cea dintâi anii 1923—25, vol. I—III, iar din a doua, anul 1925, vol. I. Continuarea lor a fost împiedecată de moartea prematură a lui Pârvan și de răstimpul necesitat de preluarea și orânduirea nouă. Se plănuiuse, la început, să se scoată lucrările membrilor în *Ephemeris*, având de scop „întrucât e posibil, să illustreze probleme de interes general științific în raport cu cercul chestiunilor și noile metode de studiu din Italia și în general în Occident”.³⁾ Pe urmă „activitatea Membrilor arhiviști ai Școlii Române din Roma devenind destul de bogată ca să alimenteze o publicație specială, *Anuarul nostru*, începând dela 1925, se împărțește în două serii: 1° *Ephemeris Dacoromana*, care va continua să cuprindă studiile de arheologie și istoria artelor, fără însă de a refuza cercetările analitice, sau cu privire la textele literare, ale arhiviștilor și ale filologilor, și 2° *Diplomatarium Italicum*, cuprinzând în mod exclusiv documentele istorice culese de Membrii Școlii în Arhivele italiene și privitoare, se 'ntelege, în mod special, la istoria Romanității orientale, fie dela Dunăre, fie din Balcani”.⁴⁾ Departe de a îngămădi cuvinte encomiastice noi înșine asupra noastră, lăsăm un glas străin să aprecieze: „*Anuarul Român (Ephemeris Dacoromana)*, încă din 1925

abia după trei ani de existență nu mai ajungea energiilor noii Academii, așa că fu creiată a doua publicație, cu numele de *Diplomatarium Italicum* spre a aduna cercetările făcute de Români în arhivele italiene. Această muncă arhivală e printre cele mai rodnice, printre toate Institutetele străine”.⁵⁾ Format mare, pe hârtie velină, fiecare de câte 500 pagini, în tiparul cu literă frumoasă și îngrijit al Culturii Naționale, ele nici nu se pot compara, sub acest raport, cu publicațiile Școlii Române dela Paris... E drept că acest lux a condus, pe urma plânsului Pârvan — care în ultimii câțiva ani a desfășurat o energie fără seamăn, cașicând ar fi presimțit inevitabila cădere — la un deficit de 200,000 lei! S'ar putea continua pe o cale mai modestă, fără a se scădea din *portée*-ul studiilor, sau, neputând spera în vreun bogătaș cu gestul superb al donației pentru cultură, cu oleacă de sfortare din partea Statului, echilibrul ar putea fi restabilit.

Se intenționa editarea și a unei Biblioteci a Școlii, în care să fie tipărite lucrări de o valoare mai mare, după tipul binecunoscutei *Bibliothèque des Écoles Françaises d'Athènes et de Rome*. Dar până acum niciun volum n'a ieșit, din aceleași motive.

În conexiune cu acestea trebuie pomenită chestiunea Bibliotecii, adecă asortarea Școlii cu cărți românești sau străine, absolut trebuincioase pentru parafarea studiilor. Astăzi într'o cameră nepretențioasă, Școala posedă 2728 de volume, în mare majoritate românești: cărți literare și cărți de știință, cari intră în programul ei. Orice om cu judecată își poate închipui că acesta e un număr mult prea mic pentru a putea satisface nevoile recerute unei bune și conștiințioase lucrări cu caracter serios! Alte Școli ating suma și de 50—80.000 de volume. (Apelăm pe această cale, la bunăvoința instituțiilor de cultură românească, edituri, societăți, biblioteci, ea, din prisosul lor, sau din primele ediții să ne împărțească și pe noi, ca să putem alcătui o bibliotecă cinstită, care ar fi de folos și fraților italieni, pentru edificarea solidă asupra stărilor din trecut și prezent ale României...) Local pentru o bibliotecă oricât de mare va

și se va găsi! Guvernul italian a acordat, încă dela 1921 României un teren de 5000 metri pentru clădirea Școlii Române — căci ea își are sediul azi în Via Emilio del Cavaliere, 11, într'o locuință închiriată — în Valle Giulia, față în față cu Școala Engleză și flancată de Muzeul Etrusc și în apropierea bogatei *Galleria Nazionale d'Arte Moderna*; e într'unul din locurile cele mai frumoase și liniștite ale Romei, pe o pantă a grădinilor pinciane. Concepută într'un plan amplu, cu etaj, câteva ornamente de stil românesc pe care arhitectul d. Antonescu, i le pregătește, o să facă un frumos efect. ... Știm că însuș Dumnezeu a plâsmuit lumea în șapte zile, nu în una, dar sperăm că în noua clădire sala bibliotecii va fi plină în toate raturile ei, ne mai fiind avizați membrii la toate bibliotecile romane, pentru toate nimicurile!...

Apoi, ar mai fi un nod de deslegat: situația materială a membrilor Școlii. În raportul făcut către Ministerul Instrucțiunii de d. I. Bianu, în toamna anului trecut, referitor la acești membri se spun următoarele: „Membrii Școlii sunt liberi să urmeze cursuri universitare și alte cursuri oficiale sau private, care se țin în mare număr la Roma. Ei ar putea merge și în alte orașe ale Italiei pentru instrucțiunea lor sau pentru cursuri speciale sau colecțiuni. Aceste excursiuni se fac cu aprobarea prealabilă a Direcțiunii. Membrii Școlii noastre sunt însă prea săraci față de costul traiului în Italia și în special la Roma. Din această cauză chiar cei mai sobri în traiu se pot foarte rar și prea puțin folosi de excursiunile de studii și de instrucțiune”. Insuș art. I, cap. I., prevede limpede și înainte de toate: „Pentru strângerea raporturilor culturale cu surorile noastre latine Franța și Italia, funcționează la Paris și Roma două școli românești de studii superioare”. Ce însemnează raporturi culturale? Numai plimbări platonice de gură-cască prin conțințele romane? numai robotirea plină de praf și mușcagii a copierii arhivale? numai scociorirea pământului în vederea unui ciob de marmură? numai cetirea, rareori, a cărților, revistelor, ziarelor — departe politica! — cari privesc direct țara noastră? Credem că nu. Cultura nu-i ceva mort; cultura e purtată de oameni. Dar, oamenii nu sunt totdeauna accesibili, stând pe loc și dorindu-i. Profetul merge la munte, totdeauna!... Și acesta-i un lucru cum nu se poate mai evident, relevant și de d. Titulescu, în

³⁾ V. Pârvan, *ibid.*

⁴⁾ V. Pârvan, *Prefazione, Ephemeris Dacorom.*, vol. III. (1925).

⁵⁾ Eugenia Strong, *La formazione delle Accademie e scuole Straniere di Roma*, extr. din rev. „*Capitolium*”, Mai 1928, — de unde am luat și cronologia Institutelor străine.

trecerea lui prin Roma; legăturile vii cu Italia de azi! O propagandă cinstită și dreaptă, cum numai tinerii o pot face: schimburi de păreri, de idei, de cărți, conversații susținute, nu simple saluturi oficiale. Căci, trebuie repetat, vecinii Unguri, aproape numai acest lucru îl fac; și este cunoscută această latură italienească: amorul propriu. Greerele dacă-l mângâie pe burtă cântă!... Dar toate acestea cer bani. Nu noi, ei tot d. I. Bianu, trimisul Academiei Române, între Concluziile trase de dânsul nu pe cea din urmă o pune: „Membrii Școlii să fie ajutați prin burse mai însemnate în proporție cu scumpetea traiului spre a putea duce o viață mai bună decât acum și să se poată folosi mai mult pentru instrucțiunea și cultura lor de timpul scurt de maximum doi ani, cât au să-l petreacă în marea Capitală. Ei nu trebuie să fie socotiți ca studenți, ci ca oameni formați și ajutați în consecință”. Bursa lunară de 725 lire italiene (lira 8.85 lei) azi abia, abia dacă ajunge; trebuie o cumpănire minuțioasă pentru aceasta. Când s'a întemeiat Școala se ajungea și, poate,, mai rămânea, dar astăzi, voci autorizate de gospodine — doar mâncarea e primordială! — afirmă că s'a scumpit traiul cu vre-o 20% față de anul trecut numai! Unde pui, apoi, deplasările; căci, pentru arhiva ta, biblioteca ta, sau „completarea înstrucției”, ca să mergi dincolo de Tibru, la Vatican, sau și numai dincoace în alte biblioteci, îți trebuie, pe lângă câțiva kilometri cu tramvaiul și o sumă cotidiană. Iar cheltuielile celui mai sobru nu se reduc numai la mâncare și deplasări, chiar în interesul Școlii! Nu încurgem în bucătărie, ci reamintim spusele dlui Bianu. Și încă un lucru: aceiași vecini iubiți ai noștri, Ungurii, cari se știe ce țărișoară au, primesc, pe lângă locuință, 1200 de lire lunar. Lor nu li se cer studii; ei vin pentru agrement și propagandă aici; iar la urmă capătă 2—3000 lire pentru o călătorie de studii, o raită, cum ar zice, prin Italia. Cehoslovacii, popor cu mai mult simț practic decât noi, au la lună 1800 lire. Nu mai vorbim de Americani, Englezi, etc. Dar, prin acestea nici nu vrem — Doamne ferește — să cerem ceva similar, căci cunoscute sunt greutatele sub cari se zbate țara. Atâta numai că puțină îmbunătățire a situației noastre (credem că cei dela Paris o duc mai bine), calculată conform unei juste aprecieri a împrejurărilor de astăzi, ar da un rezultat mult mai

palpabil, și în ceea ce privește munca științifică, deslegetă din mizeriile luptei pentru existență, și, — ceea ce e necesar — pentru strângerea raporturilor culturale cu surorile noastre mai mari, căci s'ar părea că a-

cele politice, economice sau de altă natură le îndeplinesc destul de conștiincios reprezentanții politici, economici, etc. ai României.

Aurel Decel
membru al Școlii Române din Roma.

PROBLEME ECONOMICE

Aplicările psihologiei la viața economică*)

Aplicarea psihologiei în industrie și comerț este posibilă întrucât și acestea sunt manifestări ale activității omului, sunt rezultatul muncii noastre productive. Deși se vorbește de muncă fizică și muncă spirituală, este ușor de înțeles că nici o muncă fizică nu se săvârșește fără colaborarea unor factori sufletești. Cercetând de aproape orice muncă fizică se poate constata rolul hotărâtor al elementului psihic în săvârșirea acestor munci. Realizând prin urmare condițiuni psihice prielnice executării unor lucrări fizice, organizând munca după principiile psihotehnice, ea devine mai lesnicioasă și se face cu mare economie de timp și de energie.

Cei dintâi cari s'au gândit la organizarea științifică a producției industriale au fost Americanii. În America s'a ivit sistemul lui Taylor, care prin raționalizarea muncii tinde a realiza un maximum de producție. Taylorismul se întemează pe următoarele patru principii: 1, selecționarea muncitorilor celor mai apți. 2. Elaborarea unor metode bune de lucrare. 3. Adaptarea mașinilor și a uneltelor spre a înlesni cât mai mult munca lucrătorilor. 4. Impărțirea rațională a muncii, în deosebi separarea completă a muncii fizice mecanice de cea spirituală¹⁾.

Am amintit aci Taylorismul, nu fiindcă ar fi o perfectă realizare de organizare științifică a muncii pe baza psihotehnice, ci din motivul că cu toate scăderile pe cari le are ea însemnează începutul unei perioade noi pe terenul industriei.

Principiul unei selecționări a muncitorilor spre a-l alegea pe fiecare muncitor la locul potrivit este în sine bun, însă felul cum l-a aplicat Taylor luând ca criteriu

de selecționare timpul cel mai scurt posibil pentru executarea unei lucrări, constituie un abuz neuman la adresa muncitorului, ademenit și prin felul de plată de a munci neconținut cu extrema încodare a puterilor sale²⁾.

Vrednice de laudă sunt stăruințele lui Taylor pentru stabilirea unor metode raționale de lucrare și mai ales principiul, că mașinele trebuie să fie perfecte nu numai din punct de vedere tehnic ci și din punctul de vedere al lucrătorului rânduit să le manueze.

Principiul diviziunii muncii a găsit la Taylor o aplicare absolut nepsihologică și diametral opusă datoriei de a respecta în muncitor demnitatea omenească. În sistemul lui Taylor muncitorul devine și el o simplă mașină după ce toată conducerea intelectuală a muncii s'a rezervat biroului³⁾.

Taylorismul a fost combătut deci pe bună dreptate atât în America cât și mai ales în Europa, opunându-i-se imperativul categoric al lui Kant: „Lucrează totdeauna așa ca umanitatea persoanei tale sau a oricărei alte persoane să o consideri ca scop și nici când ca mijloc⁴⁾”.

Taylorismul a fost binefăcător prin discuția ce a provocat-o și din care a rezultat semnalarea nevoiei de a organiza munca după normele psihologiei.

Mai amintesc încercarea făcută de psihologul american Dill Walter Scott de a spori producția întreprinderilor industriale, deși nici el nu procedează sistematic și nu ia ca bază pentru îmbunătățirile ce le progune rezultatele psihologiei experimentale.

El se întreabă: cari sunt factorii sufletești cari pot contribui la

¹⁾ Dr. E. Lysinski. „Psychologie des Betriebes”. Berlin 1923 pag. 24.

²⁾ Lysinski O. c. pag. 25, 26, 31 și Fritz Giese: „Psychotechnik” articol în volumul „Einführung in die neuere Psychologie” publicat de E. Saupe 1928. pag. 253.

³⁾ Rudolf Seyffert: „Der Mensch als Betriebsfaktor”. Stuttgart 1922 pag. 157—202 și Gustav Frenz: „Kritik des Taylorsystems” Berlin 1920 pag. 39—45.

⁴⁾ Vezi începutul în nrul 3 al Soc. de Maina.
⁵⁾ Dr. phil.: Frederik Winslow Taylor: „Die Grundsätze wissenschaftlicher Betriebsführung”, trad. de R. Roessler, Berlin 1922 pag. 36—39.

sporirea producției?

Întâi se gândește la instinctul imitației care se validează așa de mult în acțiunile noastre și care ar putea fi exploatat în folosul producției. El recomandă îndepărtarea exemplelor rele date din partea celor leneși și desordonați, în schimb muncitorul de model să fie plasat într'un loc, de unde să poată fi văzut de toți ceilalți muncitori. Propune să li-se prezinte lucrătorilor cele mai bune proceduri de muncă spre a fi imitate.

Ca al doilea mijloc folosește emulația pentru stimularea căreia a iscodit o mulțime de mijloace precum concursuri la intervale relativ scurte, gratificațiuni și altele.

Al treilea mijloc este desvoltarea sentimentului de comunitate la muncitori și cointeresarea lor cu firma. În acest scop propune cultivarea relațiilor personale cu muncitorii, respectul față de personalitatea lor, plată bună, timp de potrivită durată pentru muncă și realizarea de condițiuni cari să stârnească plăcerea de a munci. El arată că chiar și numai aplicarea ventilatoarelor pentru primenirea aerului în ateliere sau fabrici a avut ca urmare un spor de 20% la producție.

Propune să se facă un aranjament plăcut în fabrici, să se îngrijască de lumină și temperatură potrivită, de curățenie, să se introducă chiar flori și alte decorațiuni.

Laudabile sunt preocupările lui Dill Scott în ce privește tratamentul mai bun al muncitorilor, precum și propunerile sale care țintesc la crearea unui mediu plăcut, în care să se desfășoare munca întreprinderilor industriale. Tocmai aceste îi dau dreptul de a fi considerat ca un premergător nemijlocit al organizației științifice a producției¹⁾.

Unele măsuri asemănătoare cu cele ale lui Dill Scott s'au realizat în mod sporadic și în industria din Europa. Pot să amintesc bunăoară inițiativele lui Ernst abbé la fabrica Zei din Jena, unde pe lângă principiul cointeresării muncitorilor s'a introdus întâia dată în Europa munca de 8 oare pe zi, fără să fi scăzut prin această producția și s'au realizat diferitele îmbunătățiri de ordin psihohigienic,

estetic și cultural pentru muncitori²⁾.

În Europa, cea dintâi solie în direcția organizării muncii prin psihotehnică a adus-o psihologul Münsterberg, care ca profesor de schimb între Germania și America, la anul 1910 a ținut un curs la Universitatea din Berlin asupra subiectului „Psihologia în viața economică”. Aceste cursuri augmentate au apărut într'un volum la 1912 sub titlul „Psihologia și viața economică” iar la 1914 a publicat Münsterberg, „Elementele psihotehnice”.

A intervenit războiul, care a împiedecat pentru un timp realizarea principiilor lui Münsterberg, însă după război cu atât mai mult s'a simțit nevoia organizării științifice a producției și a desfacerii bunurilor materiale, cu cât războiul a nimicit atâtea brațe muncitoare și a distrus viața economică a țărilor europene, cari au participat la război.

Refacerea economică nu putea să rămână la voia întâmplării, deci era bine venit momentul de-a organiza viața economică după principiile psihotehnice.

Examenle de aptitudini au apărut concomitent cu războiul, întrucât pentru anumite servicii cum sunt ale aviatorilor, șoferilor și telegrafistilor, puteau fi angajați numai indivizi înzestrați cu anume aptitudini fizice și psihice, constatate în mod științific. Englezii și Americanii chiar și-au selecționat și repartizat trupele după testele psihologului francez Binet, așa încât lor le revine meritul de a fi organizat întâia dată o armată întreagă după criterii psihologice științifice.

Din inspirația acestor exemple direcția căilor ferate din Drezda a supus deja la 1917 pe mecanicii conducători de locomotive la examene psihologice de aptitudini³⁾.

Tramm a instituit aceste examene pentru watmanii tramvaelor din Berlin și a organizat în spiritul lui Taylor, dar pe baza psihologiei aplicate, cursuri pentru instruirea watmanilor. Urmasarea a fost că s'a putut reduce dela 21 zile la 10 zile timpul de instruire, o reducere de peste 50%, sau redus cu 65% accidentele și s'au făcut mai ales considerabile (10%) economii de com-

bustibil necesar producerii curentului electric⁴⁾.

Psihologul Moede din Berlin a sistematizat aceste examene pentru ucenicii industriali la 1919.

Giese întemeiază la Halle un institut de psihologie practică. Institute analoge a întemeiat Bogen la Berlin, Poppelreuther la Köln, Valentiner la Bremen și Luilien Fontègne la școala națională tehnică din Strassburg.

Serviciul de telefon și telegraf a fost studiat de către Rupp, Giese și Fontègne.

Au fost studiate cu aparat științific serviciile de scriitor la mașină, de tipografi, de friseuri de dame, de detectivi, de vânzători în diferite prăvălii, apoi serviciul reclamei, efectele vitrinelor, a placatelor și a inseratelor, ba chiar și agricultura a fost luată sub studiu psihologic⁵⁾.

Precum vedem în timp relativ foarte scurt s'a întreprins o activitate febrilă, care examinează și organizează toate ramurile vieții economice pe baza psihotehnice. Cei mai celebri psihologi s'au angajat la această muncă de punere în valoare pentru viața practică a rezultatelor psihologiei teoretice. Dacă înainte de război s'a crezut necesar să se facă studii asupra individualității școlariilor, pentru a le cunoaște aptitudinile și pentru a putea organiza pe baza psihologiei o mai bună educație și un învățământ orientat după natura copilului, a sosit timpul psihologizării și raționalizării tuturor activităților desfășurate de către oamenii maturi.

Psihotehnica, în înțelesul ei larg de psihologie aplicată, tinde a deveni substratul întregii noastre activități culturale și economice. Ea este știința, care în viitorul apropiat este menită să se constituie în temelie solidă a științei muncii, care va rodi cu inelșugare spre binele și progresul omenirii.

Se lucrează cu atât zor în această direcție. Apar tot mai multe reviste de această specialitate, se țin congrese internaționale de psihotehnică, apar mulțime de scrieri în acest domeniu, așa încât pe terenul psihologiei aplicate se constată astăzi cea mai prodigioasă activitate literar științifică.

¹⁾ Lysinsky: O. c. pag. 110.

²⁾ Fritz Giese: O. c. pag. 246.

(Va urma).

¹⁾ Dill W. Scott: Articolul despre organizarea psihologică a muncii în: „System and modern Business” Londra 1910. Conf. și Lysinski o. c. pag. 10 și 38-46.

²⁾ Lysinski o. c. pag. 140.

³⁾ Fritz Giese, O. c. pag. 245.

Criza capitalului

Pe lângă toate criticile aspre aduse regimului capitalist de către unii doctrinari, dușmani ai dezvoltării capitalismului, și în ciuda tuturor teoreticienilor considerați de pesimiști în istoria dogmelor economice, este de netăgăduit, că odată cu inaugurarea erei capitaliste s'a dat un avânt puternic întregii producții economice. Astfel economia generală a tuturor popoarelor a fost supusă unei evoluții remarcabile, care tindea la o acumulare tot mai mare de capitalism. Procesul acesta de acumulare a luat proporții mari până la izbucnirea războiului mondial, ceea ce s'a observat în creșterea numerică a bunurilor economice, respective avuția națională a tuturor popoarelor, după cum am putut constata din datele statistice. Dar și fără a avea la îndemână date statistice, am putut observa chiar în viața practică: economia generală ia o dezvoltare de proporții tot mai vaste; încontinuu se creiau societăți noi anonime, cele existente își măreau capitalul (acumularea capitalului se observa mai bine în creșterea capitalului mobil), depozitele la bănci creșteau din an în an, se făceau construcții în stil mare atât de către stat, cât și de către particulari, se deschideau căi noi de comunicație, an de an se inventau tot mai mari capitaluri în diferite ramuri economice, se făceau ameliorări și perfecționări folositoare întregii vieți economice.

Odată cu izbucnirea războiului și nimicirea unei bune părți a capitalului astfel acumulat s'a pus punct pe dezvoltarea economică în pași atât de mari. După terminarea războiului se impuse cu prisosință mai în toate țările problema refacerii economice.

Curentul de evoluție observat în țările cu un regim pur capitalist se remarcă și la noi, într-o țară, unde capitalismul nu a prins rădăcini prea adânci. După simptomele, cari ni-le prezintă actualmente viața noastră economică cu toate neajunsurile ei — ca lipsa de numerar, dobânzile urate, scăderea puterii de cumpărare a maselor consumatoare și astfel criza de producție — suntem foarte susceptibili a crede, că trăim într-o epocă de regres. Adevărul e, că procesul de evoluție a regimului capitalist continuă, dar în proporții atât de neînsemnate, numai cu ajutorul statisticii mai putem constata un progres infim de tot.

Procesul de acumulare a capitalului a devenit lent după războiu nu numai la noi, dar și în țările cu un regim pur capitalist, ceea ce pune pe gânduri pe teoreticienii, cari credeau că descoperă anumite legi naturale în dezvoltarea capitalismului. Constatarea, din punct de vedere economic, cât și sociologic.

Asociația pentru științele sociale (Verein für Sozialpolitik) în congresul său din anul trecut, ținut la Zürich, s'a ocupat mai pe larg cu problema, dacă pe viitor se mai pot aștepta comunitățile economice ale popoarelor la o acumulare tot așa de mare de capitaluri, ca în trecut, sau trebuie să fie pregătite la o schimbare în sensul constatărilor de du-

pă războiu. Chestiunea în complexul ei prezintă un interes deosebit nu numai din punct de vedere științific-doctrinar, eum s'a discutat la congresul din Zürich, dar și din punct de vedere practic-economic, trebuie să-i recunoaștem o însemnătate cardinală, dat fiind că capitalul nu se mai poate considera numai ca un simplu izvor de venituri, ci ca un fond de subsistență al marilor mase, cari trăiesc din munca manuală. Deci chestiunea, că acumularea capitalului va progresa, sau procesul acesta de evoluție va rămâne tot staționar, este implicit problema destinelor economice ale popoarelor.

Rezultatul discuțiilor asupra chestiunii capitalului nu sunt de natură a întări încrederea noastră în ce privește viitorul apropiat. În deosebire trebuie să descurajeze foarte mult pe sociologi, cari trăiesc în așteptarea, că condițiunile de existență ale popoarelor se îmbunătățesc tot mai mult în viitor. Oricât de imperioase să fie întâmpinările, cari s'au făcut contra expunerii profesorului Werner Sombart relativ la teza sa despre procesul de încetinire în acumularea și crearea capitalului, totuși trebuie să recunoască oricare optimist, că tendința acumulării capitalului nu este atât de progresiv, precum ar pretinde o îmbunătățire crescândă a nivelului general de existență. Sombart constată, anume că stadiul actual de stagnare în acumularea capitalului nu este o apariție efemeră, care să dispară, ci tendința se dezvoltă tot mai mult în direcția unei încetiniri în procesul de acumulare.

Aceasta din motivul, fiindcă productivitatea muncii, căreia îi datorează capitalul existența sa, nu se mai poate majora. E adevărat că productivitatea se poate majora numai până la un anumit grad. Împrejurarea aceasta se evidențiază în special în agricultură, unde marginile productivității sunt trase de trenurile disponibile și de factori climaterici, adică de natură. Pe teren industrial însă mai aflăm un argument contra pesimismului Sombart, anume: progresul tehnic, invențiile ce au succedat și cari vor fi în stare a majora productivitatea. Cu aceasta se va spori și capitalul, care de altminteri nu este numai o creație cantitativ-acumulativă — precum afirmă moralistii, cari zic că capitalul se crează numai prin abținerea, prin economii — ci în bună parte o creație datorită rezultatelor de ameliorări, perfecționări — cu un cuvânt o intensitate de prestații — și raționalizări economice și tehnice în procesul de producție. Însemnătatea economică a acestor ameliorări poate să devină foarte problematică din punct de vedere al rentabilității, conform teoriei utilității lui Gossen, așa că de fapt să ajungem în pragul decazenței capitalului.

Lipsa de capital și dobânzile urate, de cari geme nu numai corpul anemic al organizmului economic dela noi din țară, ci în întreaga lume se remarcă o tensiune tot mai pronunțată financiară, sunt primele semne ale unei crize prin care trece capitalul. Este de însemnătate

eminentă, în prima linie pentru statele pur capitaliste, de a ști dacă tendința de dezvoltare în proximele decenii va fi tot în direcția actuală de a diminua acumularea de capitaluri.

Chestiunea aceasta se prezintă ca extrem de importantă pentru păturile muncitorești, în special atunci dacă luăm în considerare următoarele aprecieri, cari se desprind ca o consecință practică a tezei despre încetinirea procesului de acumulare a capitalului.

În Germania pentru a susține pe un locuitor este necesară producția unui capital de 20.000 mărci; la o înmulțire a populației cu 500.000 capete anual se pretinde a se pune la dispoziția economiei generale anual un capital de 10 miliarde mărci. (Silverberg.)

Dacă se confirmă ca justă această supoziție, atunci o diminuare a capitalului în procesul său de acumulare ar însemna pentru Germania o imposibilitate de a-și susține populația în aceleași condițiuni de trai. Atunci nu numai Germania, dar și celelalte țări cu o organizație pur capitalistă s'ar vedea puse înaintea alternativei: reducerea natalității, sau tendința de pauperizare.

Cu aceasta am ajuns la concluzii malțusiene și marxiste.

Malthus, acel „geniu obscuros și teribil, care e gata a nimici orice speranță a omenirii”, precum l'a numit contemporanul său Goldwin, a arătat în opera sa renumită, care a apărut anonim mai întâiu în 1798, că productivitatea economică — având marginile ei de dezvoltare — nu crește în așa măsură, ca populația. După Malthus, populația se sporește în măsură geometrică (1, 2, 3, 4 etc.), până când producția crește în măsură aritmetică (2, 4, 8, 16 etc.), iar disproporția aceasta va duce la pauperitate. Deci urmarea doctrinei lui Malthus e: reducerea natalității (moral restraint).

Karl Marx a livrat socialismului cele mai mari arme pentru combaterea regimului capitalist prin teoriile sale despre pauperizarea masei și evoluția capitalului spre o decadentă, care-i va cauza chiar pierirea (Zusammenbruchstheorie), după prognosticările sale.

Constatări făcute la Zürich de către Asociația pentru științele sociale par a confirma cel puțin o parte din prevederile lui Malthus și Marx.

În ce privește țara noastră, pesimismul nostru trebuie să meargă prea departe, deoarece la noi capitalismul nu și-a atins încă apogeul. Mai departe nouă ne stau la îndemână încă multe mijloace de a majora productivitatea noastră economică și a întări procesul de acumulare a capitalului. Bogățiile noastre naturale de abia sunt exploatate, avem încă rezerve însemnate de terenuri, cari nu sunt făcute încă fertile, apoi cele cultivabile ce le avem de prezent sunt lucrate după metode primitive, așa că productivitatea lor o putem spori prin metode raționale de muncă (motocultură, semințe alese etc.). Deasemenea nici industria nu a adoptat la noi nici până acum metode raționale de producție; aici încă avem o margină mare de a spori productivitatea.

Cu ultima analiză a problemei putem fixa următoarele: capitalul pare să fie ajuns la cea mai mare treaptă de dezvoltare; în țările pur capitaliste a intrat deja într-o fază nouă, care poate duce

la decadența sa în forma prevăzută de Marx. Perspectivele proximalului viitor nu ne încurajează la nimic. Noi ca țară, care nu stăm sub completa dominație a capitalismului mai avem o etapă de dezvoltare, a cărei bază ne-o servește agricultura, care nu e încă exploatată în mod intensiv. Productivitatea noastră economică și bogățiile noastre mai pot fi sporite prin aplicarea de metode raționale de cultură, deoarece nu am ajuns încă la ultima etapă a utilității economice, la ultimul teren, a cărui cultură nu mai poate fi rentabilă (Thünen: Der isolierte Staat). O mică rază

de speranță ne lasă a întrezării invențiile, cari vor spori într'un grad oarecare productivitatea economică, dar și efectele acestora sunt reduse de natură. Bine zicea Schmoller: o adevărată fericire va fi pe lume numai atunci, dacă se vor face invenții, cari permit, ca pâinea, respectiv grâul, carnea, legumele și alte produse ale naturii, să se producă în mod artificial — în uzinele fabricelor — și într'o măsură nelimitată, adică cu un cuvânt dacă am învinge complect natura și ne-am face independenți de capriciile ei.

Dr. Traian Nichiciu

PROBLEME SOCIALE

Problema culturală a Munților Apuseni

— Aspecte ale învățământului primar din jud. Turda —

Nouile construcții școlare. Cantinele.

Indată după promulgarea legii învățământului primar s'a pornit un curent puternic pentru edificarea a cât mai multor școli primare. Pornită inițiativa din Țara-Veche a trecut și la noi și deși ideea de-a se edifica prin contribuția cetățenilor, era necunoscută prin aceste părți — înțeleg pentru școlile de stat — totuși s'au putut realiza începuturi frumoase mai ales în ținuturile mărginașe: Salaj, Bihor, Cluj, Satu-mare, Maramurăș etc.

În jud. Turda, încă s'a început o mișcare modestă cu următoarele rezultate:

Școli terminate: Turda (grădina de copii) Turda-Ploșcoș, Turda-Odăi, Muntele-Țilii (casă cumpărată), Săliște, Verșmört.

În lucru: Albac, Urca, Valea-largă, Cianul-mare (cătun), Lupșa-sat, Pruniș, Neagra-iarmla-rea, Baia-Boierești.

Chestiunea noilor construcții școlare trebuie privită cu toată sinceritatea în față. Problema *) construcțiilor, sunt sigur, ar primi cu totul o altă înfățișare, dacă nu s'ar face din ea o platformă streină cu totul de preocupările școlare.

Deși este un comitet școlar județean, compus din cei mai aleși oameni ai județului, deși acest comitet are bugetul său special, administrat prin Adm. fin. a județului, totuși organismul acesta nu exercitează nici un control asupra fondurilor de construcții. Ajutoarele se acordă direct Prefecturilor, iar prefectii le repartizează așa dupăcum găsesec de cuviință.

În jud. Turda între anii 1924—26 s'a acordat ajutor prin Prefectură un milion lei. Din acești bani s'a început edificarea

a 2 clădiri școlare cu 6 săli de învățământ. Ele stau neterminat și astăzi. În anul acesta s'a acordat 300,000 lei, tot prin Prefectură. Am cerut vârsarea acestei sume la Adm. fin., și distribuirea ei prin comitetul județean, acelor comitete rurale, cari au mai mare nevoie. Nu s'a ținut seamă de această părere. Sumele s'a distribuit direct de Prefect, iar Revizoratul școlar urmează să primească — peste 1 an sau 2 — un tablou de sumele distribuite comunelor, urmând ca să se îngrijească de felul cum s'au cheltuit și să poarte răspunderea — revizorul școlar — ca gestionar față de Ministrul Instrucțiunii.

Sătenii au prins noua înfățișare a treburilor noastre publice, știu din proprie experiență ce simplu se cheltuiește banul public. În momentul când îl primesc drept ajutor pentru un lucru în folosul obștei, i-se pulverizează printre degete, fără să se cunoască în urmă, ce s'a putut înfăptui din acest ajutor.

Același lucru se petrece cu ajutoarele primite prin Parlamentarii județului. Ei intervin la Ministru pentru diferite comune respective, iar autoritățile școlare nici nu sunt anunțate, deși târziu — poate peste câțiva ani — lor li se cere justificarea sumelor întrebunțate de alții. Zeci de mii de lei sunt repartizate astfel comunelor, de 5—6 ani, fără să fie justificate până astăzi și fără să realizeze ceva, așa ca să se cunoască de urmași.

Cu aceste viții de formă s'a încetățenit în sufletul tuturor, ideea, că întrebunțarea banului public, odată dat ca ajutor, nu mai trebuie justificat față de nimenea. Dar ce e mai grav, în sufletul țăranilor s'a înrădăcinat credința, că nu mai trebuie să jertfească nimica pentru așezămintele culturale, deoarece o-

bolul lor, de cele mai multe ori, se înstrăinează.

În bugetul comitetului județean pe 1927, cu mari eforturi reușisem să trec suma de 1.600.000 lei, cu intenția vădită de-a termina școlile începute încă din 1924. Se punea o taxă pe pământ, foarte neînsemnată, de 3—4 lei de jugăr, pentru fiecare proprietar. Deabia se încasase vre-o 400.000 lei, și Prefectura a oprit Adm. fin. de-a mai percepe aceste taxe.

Concluzia se desprinde foarte ușor:

În jud. Turda, școlile, cari s'au început — mai ales cu ajutoarele Statului, nu s'au putut termina. Politicianismul omoară în fașe orișice inițiativă, distruge ideea morală și desorganizează astfel viața publică. Ei, politicienii, nu sunt preocupați de ideea de-a înfăptui ceva constructiv, ci numai țăranimea să ia la cunoștință; că toate ajutoarele să repartizează prin dâșii. Prin urmare politicienii n'au scrupule când e vorba de creditul lor electoral.

Construcțiile școlare au ajuns deci, un mijloc de târguială pentru cumpărarea conștiințelor cetățenești. În preajma alegerilor, comunele, cari votează cu „ai noștri” primesc cota cea mai însemnată a ajutorului, iar lista de distribuire a acestor ajutoare, se elaborează la Prefectură de către cei câțiva privilegiați ai regimului sub presidenția șefului organizației politice.

Și când te gândești, că în județ mai trebuie construite: 120 de sale de învățământ; 90 de locuințe învățătoresci și 12 ateliere.

E bine deci să recapitulăm și să amintim, că în jud. Turda, rămân fără instrucțiune 11.995 elevi.

Cantinele școlare.

În legătură cu problema construcțiilor din județ, amintesc și de înființarea cantinelor. În școlile de cătun, unde elevii vin dela depărtări de km. prin vânt și ploaie, cantina școlară e ca un cămin părintesc, care înlesnește traiul elevilor săraci. Orarul pe ziua întreagă ar fi o greutate prea mare pentru acești copii, cari ar trebui să facă 4 drumuri pe zi — de mai mulți km. — dela locuința părintească până la școală.

Cantina le procură hrană caldă de prânz și-i scutește de 2 drumuri.

Înțelesul cantinelor școlare este de-a veni în ajutorul părinților săraci și de-a contribui la îmbunătățirea frecvenței școlare în regiunile cu comunicație grea și cu mijloace economice restrânse.

În jud. Turda s'au înființat, deocamdată 3 cantine școlare cu ajutoare primite din partea Ministerului! Ele se găsesec în perioada experimentării.

(Va urma.)

N. Nistor

*) Contribuțiunile asupra acestei probleme: N. Nistor — „Noile construcții școlare din jud. Sălaj”. — Zalău 1926.

TARA MOTILOR

Alcoolismul, după cum mi se spunea, e în descreștere. Mai de mult înainte de războiu, în vremuri mai bune, se bea destul de mult. Atunci beau și femeile la „cot” cu bărbații. Acum se bea puțin. „Spiru e scump, mi-se plângea un ponorean, abia ajung banii de grăunte”. Când îi merge rău hâmbărului, îi merge rău și crâșmarului. „Când e sărăcie în crâșme, e sărăcie și afară”, spunea cu multă amarăciune crâșmărița dela crâșma lui Galdău, din Ponorel. Avea dreptate crâșmărița. În crâșma lor așezată la drum de țară, nu s'a trecut într-o lună decât numai două ferii de vinars. Ar fi, cu toate acestea îmbucurătoare această abțință, dacă ar veni din adâncurile pline de virtuți ale sufletului omenesc. Dar durere, vine din adâncurile svântate de sărăcie ale hambarelor. În urmă și așa e bine. Sărăcia se dovedește în cazul acesta, de bună ocrotitoare a virtuților creștinești. Altcum nu se căesc, că nu mai beau. Spun, că sunt mai sănătoși. Beutori notorici n'am găsit, în întreaga regiune nici unul. Se fabrică vinars și acasă din prune și bucate. În anul acesta mai puțin, din cauza lipsei de prune și de bucate. Sunt 44 căldări anunțate; neanunțate se crede că sunt câteva sute.

Întreaga regiune are 57 crâșme. Anume: în Câmpeni sunt 20, în Bistra 6, în Certegea 2, în Săcătura 4, în Neagra 5, în Albac și Arada 4, în Scărișoara 1, în Arieșeni 1, în Avram Iancu 5, în Vidra 2, în Ponorel 4, în Sohodol 3. La 700 oameni se vine 1 crâșmă.

Viața socială e aproape inexistentă. Nu se cunosc, ca în satele dela șes, sezătorile și jocurile. Aici e un tinereț, care nu joacă. Nu e jocul satului, ca la țară. Nu e cântecul și voia bună a tineretului dela șes. Joacă numai la nunți — și odată la an, la Paști, lângă biserică sau lângă casa popii, ca în Peleş bunăoară. Jocul lor n'are varietatea și sprinteneala jocului dela țară. Ei au un simplu joc: țarina, pe care o joacă și o răsjoacă până nu mai pot. Mai joacă la clăci de cânepă.

Bolile venerice sunt lăfite, dar poate nu în măsura în care se spune. De altfel, cu toată alarma dată nici până astăzi nu se cunoaște statistic întinderea celei mai grozave dintre ele, a sifilisului. Pe aici îi zic „freanț”. S'au înființat, ce e drept, două ambulatorii: în Avram Iancu și în Albac. Dar n'au medici. La ambulatorul din Albac se spunea, că a fost numită medic o domnișoară, care aceasta își încasa leafa fără să se fi prezentat la post. Am găsit acolo un agent sanitar și o soră de ocrotire. Din 410 consultații s'au prezentat numai 8 cu sifilis. În Avram Iancu am găsit un medic tinăr, mai mult vilegiaturist decât medic, trimis de către Crucea Roșie din București, pe șase săptămâni. Timpul de vară e bun în această regiune pentru vilegiatură, nu însă pentru practicarea medicinei. Se mira tinărul bucureștean, că nu vin bolnavii, deși tratamentul e gratuit. Bietului țop nu-i arde vara de doftorii. Trebuie să plece la țară după bucate, altfel iarna „crapă” de foame. Ar fi de dorit, ca ambulatoriile să funcționeze bine și cu stăruința apostolică, în anotimpurile în cari sunt oamenii pe acasă. Mai ales toamna și iarna. Aici ar trebui medici-apostoli, iar nu medici vilegiaturiști. Întreaga regiune are numai 2 medici, la

Câmpeni și la Albac. Cel dela Albac e evreu. Acestuia i-a trebuit credem mult curaj, spre a se așeza aici. În vară făptuitori necunoscuți i-au spart geamurile.

La o regiune cu 40.000 locuitori numai doi medici! Ar fi de ajuns, ori poate n'ar trebui nici aceștia, dacă n'ar fi bântuiți de atâtea boli de sânge. Apa și aerul lui Dzeu sunt cei mai buni doftori, pentru o poporație sănătoasă de munte. Dar aici civilizația și-a împlântat ghiarele ei de foc. Pe lângă sărăcie trunchiul viguros al poporației de aici e măcinat și de boli.

Am întrebat, pe sate, de numărul bolnavilor de sifilis. Nu-l știe nimeni nici chiar primăriile. E o boală pe care țăranul o ascunde de rușine. Și așa din nepriceperea lor și din tembelismul orientat al oficialității noastre boala, pe cum mi se spunea, se lățește tot mai tare. Sunt crânguri întregi inficiate. Și ce ușor s'ar putea combate. Să fie numiți în această regiune medici tineri și destoinici. Să fie siliți să stea aici 3—5 ani. Munca de aici să fie socotită ca un stagiu de onoare și de merit. Numai bătând toate crângurile, casă de casă, și tratând pe fiecare bolnav, unde-l găsești, se va putea micșora și stârpi această boală blăstămată.

Până atunci boala își face ravagiile și își culege victimele. Întrelăsarea oficialității e deadreptul condamabilă; s'au făcut anchete de cătră inimoși medici Clujeni, s'a dat alarma. Și totuș nu s'a făcut nimic, aproape nimic. Boala nu se poate stârpi cu ambulatorii fără doftori. Se va spune, că deocamdată, ca început, ajunge și atâta. Da, e și aici criminala superficialitate a unui neam de inconștienți. Noi ne mulțumim cu începuturi de activitate aparentă, cu instituții neisprăvite, cu cadre neumplute. Până ne desmetecim noi de cap lucră altcineva în locul nostru. Lucră geniul rău al neamului nostru, lucră duhul blăstămat al pustirii. Acesta va soluționa în timp de 20—30 ani, singur problema Motilor. Pentru cretinii și fonfii bipezi ce vor mai supraviețui generații deacum nu vor mai trebui nici cooperative, nici bănci populare, nici ambulatorii. Acestora le va ajunge pășunea, pe cari vor putea-o paște ei însuși, în tihnă, neturburați și neturburând pe nimeni.

Cu toată sărăcia și bolile de care e bântuită această poporație, natalitatea și mortalitatea își păstrează proporția normală. Se poate vedea aceasta din tabloul ce urmează.

C o m u n a	1 9 2 7	
	Născuți	Morți
Câmpeni	100	78
Bistra	161	115
Certegea	60	29
Săcătura	113	65
Neagra	68	39
Albac cu Arada	255	173
Scărișoara cu Arieșeni	348	186
Avram Iancu	158	104
Vidra	99	90
Ponorel	75	44
Sohodol	177	117
Total:	1623	1040

(Va urma)

Petru Suciu.

BULETIN BIBLIOGRAFIC III)

Publicat de **Ion Muşlea**
Bibliotecar la Biblioteca Universităţii din Cluj.

FILOSOFIE. MORALĂ. 1.

- Gherasim, V.** Spre o nouă orientare în filosofie. Filosofia vieţii. Cernăuţi, 1928. Tip. „Glasul Bucovinei”. 8° 31 p. (626—1929)
- Sachelarie, Aura.** Punete negre... Incercări de estetică socială. Cu o prefaţă de I. Gr. Perieţeanu. /Buc./, 1929. /Impr. ziarului „Universul”/. 8° XVI, 222 p., 1 f. (571—1929) Lei 60.—
- Speranţia, Eugeniu.** Tradiţia şi rolul ei social. (Studiu de sociologie biologică). Oradea, 1929. Tip. Béres Carol. 8° 118 p., 1 f. Lei 60.—
- Srulovici, Nathan S.** Despre morala şi etica juda ismului. Târgovişte, 1928. Tip. „Viitorul”. 8° 29 p. (609—1929)

TEOLOGIE. RELIGIE. BISERICĂ. 2

- Beldie, I. C.** Poziţiuni teologice. Galaţi, 1928 /1929/. Tip. „Moldova”. 8° 48 p. (544—1929) Lei 30.—
- Constantinescu, Al. N.** Adevăruri eterne. (Zece pedici). Ediţia II-a. Buc., [1929]. „Tip. Capitalei”. 8° 65 p. (545—1929) Lei 45.—
- Ionescu, Marin C.** Catehezele sfântului Ciril de Ierusalim analizate de ——. Buc., [1929]. „Tip. Capitalei”. 8° 51 p. (549—1929) Lei 25.—
- Puiu, Ioan.** Biserica misionară. Conferinţă. Extras din revista „Candela”, XXXIX, Nr. 6—10. Cernăuţi, 1928. Tip. „Glasul Bucovinei”. 8° 1 f., 19 p. (631—1929)
- Şesan, V.** Zece ani dela unirea Bucovinei cu patria-mamă pe terenul bisericesc. Extras din cartea „Zece ani dela unirea Bucovinei”. Cernăuţi, 1928. Tip. „Glasul Bucovinei”. 8° 66 p. (632—1929)
- Spănu, D.** Sfaturile evanghelice în doctrina moralei catolice-ortodoxe. /Extras din revista „Candela”. XXXIX, Nr. 6—10/. Cernăuţi, 1928. Tip. „Glasul Bucovinei”. 8° 66, II p., 1 f. (633—1929) Lei 60.—

ECONOMIE POLITICĂ. 33.

- Ohirculescu, N. D.** Necesităţile cooperăţiei. Memoriul preşedintelui ——. Buc., 1928. /Tip. „Lupta”/. 8° 30 p., 1 f. (Consiliul superior al cooperăţiei). (607—1929)
- Dumitrescu, I. St.** O pagină din problema salariatilor din România. Discurs rostit în Cameră în şedinţa din 2 Noiembrie 1928. Buc., 1928. /Tip. „Lupta”/. 8° 27 p., 1 f. (606—1929)
- Dumitrescu-Bumbesti, Adrian.** Studiu asupra caselor de economie. Buc., 1928. Tip. „Rampa”. 8° 4 f., 272 p. (619—1929) Lei 300.—

DREPT. JURISPRUDENŢĂ 34.

- Ionescu, N. N.** Spicuiuri asupra organizării justiţiei militare eu o introducere asupra noţiunii de pedeapsă. Buc., 1928. Tip. Inchisoarea „Văcăreşti”. 8° 54 p. (563—1929)

*) Vezi explicaţia prescurtărilor şi a diferitelor semne în introducerea la întâiul nostru Buletin, publicat în No. 1—2 1929 al revistei.

Incepând cu numărul acesta, comunicăm şi cărţi care au sosit la librăriile locale şi nu au intrat încă la Biblioteca Univ. Cluj. Ele se pot cunoaşte după lipsa parantezei cuprinzând un număr urmat de anul 1929, paranteză pe care o dăm la cărţile sosită la Bibl. Univ.

- Moruzi, Jean.** Un viitor auxiliar al ministerului public. Buc., 1929. 8°, 29 p. (564—1929) Lei 40.—
- Plastara, George.** Principii de drept interprovincial. Buc., [1928]. „Cartea Românească”. 8° 76 p., 1 f. (582—1929)
- Trancu-Iaşi, Gr. Drept aerian.** Buc., 1928. Curierul Judiciar. 8° 109 p., 1 f. (Asociaţia română pentru propagandă aviaţiei. Biblioteca de propagandă Nr. 5). (425—1929)
- Vivante, Cesare.** Principii de drept comercial. Tradus cu autorizaţia autorului după a 37 ediţie italiană de Paul Horria Suci. Buc., [1928]. „Cartea Românească”. 8° XII, 442 p. (577—1929) Lei 210.—
- Vrăbiescu, George.** Studii de ştiinţă penitenciară şi procedură penală. Buc., 1929. Tip. Inchisoarea „Văcăreşti”. 8° 51 p., 1 f. (565—1929) Lei 40.—
- Vrăbiescu, Nicolae G.** Condiţiunea juridică a copilului natural în dreptul comparat. Legislaţiunea franceză, germană, elveţiană, austriacă, rusă şi română. Propuneri de lege ferenda. Craiova, 1928. „Scrisul Românesc”. 8° VI, 313 p. (3145—1928) Lei 200.—

INVĂŢĂMÂNT. EDUCAŢIE. 37.

- Brădişteanu, St.** Organizarea învăţământului profesional pentru funcţionarii publicii administrativi. Buc., [1928]. „Tip. Capitalei”. 8° 16 p. (547—1929) Lei 10.—
- Ionescu, Marin C.** Invăţământul religios moral în şcolile secundare. Buc. [1929]. „Tip. Capitalei”. 8° 32 p. (548—1929). Lei 20.—
- Popescu-Spineni, Marin.** Contribuţiuni la istoria învăţământului superior. Facultatea de filosofie şi litere din Bucureşti dela început până în prezent. Istorie, bio-bibliografie, programe, regulamente, statistici, diagrame. Buc., 1928. Cultura Naţională. 8° 295 p., 6 planşe, 4 tab. (589—1929).
- Tarangul-Valea Uţei, Oreste.** O metodă mormală pentru predarea învăţământului religios în şcolile primare. Studiu metodologic. Cernăuţi, 1928. Editura autorului. [Tip. „Glasul Bucovinei”. 8° 143 p. (629—1929).

MEDICINĂ. 61.

- Ōăliman, N.** Cum să ne apărăm sănătatea? Buc., [1928]. „Cartea Românească”. 8° 90 p., 1 f. (584—1929). Lei 36.—
- Lupescu George.** Neurastenia sexuală la bărbaţi şi femei. Turburările funcţiunilor (sexuale) genezice. Prefaţă de Dr. G. Marinescu. Buc., 1928. Tip. „Cartea de aur”. 8° 79 p. (552—1929).
- Millian, O.** Note şi observaţiuni clinice. Buc., 1928. Tip. „Rampa”. 8° 43 p. (620—1929).
- Pretorian, Alexandru Al.** Noţiuni de organizare şi legislaţie sanitară, farmaceutică, oerotiri sociale şi I. O. V. Buc., 1928. [Tip. Române-Unité]. 4° 238 p. (614—1929).

LITERATURĂ. 8.

a) POEZII.

- Celarianu, Mihael.** Drumul. Poes ii. Buc., 1928. Ed. „Casa Şcoalelor”. /„Tip. Române Unite”/. 8° 110 p., 2 f. (613—1929). Lei 25.—
- Emineescu, Mihail.** Poezii. Cu introducere şi sub îngrijirea lui G. Murnu. Cu 12 aquarele-facsimile şi numeroase desene de A. Murnu. Buc., [1928]. Ed. S. Ciornei. 8° 253 p. Lei 500.—

Rosen, Theodor. Poezii. Buc. 1928. Tip. „Cartea de aur”. 8° 50 p., 1 f. (553—1929). Lei 30.—
 Topirceanu, G. Migdale amare. Versuri umoristice și fanteziste. Buc., [1929]. „Cartea Românească”. 8° 89 p., 1 f.

b) ROMANE. NUVELE. SCHIȚE. ESSEURI.

Basarabescu, I. A. Domnu Dincă. Schițe și nuvele. Buc., 1928. /Ed. Casa Școalelor/. Cartea Românească. 8° 1 f., 238 p., 1 f. (587—1929). Lei 52.—
 Dongorozi, Ion. Examen de bacalaureat. Craiova, 1928. „Ramuri”. 8° 180 p. Lei 90.—
 Gabrielescu, Alice. Povești cu haz și cu tâlc. Desenuri în culori de Jiquidi. Buc., [1929]. Ed. „Ancora”. /Tip. „Cartea de aur”/. 8° 104 p. (558—1929). Lei 30.—
 Galaction, Gala. Caligraful Terțiu. Adevăr și închipuire. Buc., [1928]. Cultura Națională. 8° 180 p. (593—1929).
 Herz, A. de. Noapte bună... Schițe ușoare. Buc., [1928]. Tip. „Rampa”. 8° 126 p., 1 f. (618—1929). Lei 60.—
 Kirilăscu, Constantin. Printre apostoli. Buc., 1929. „Cartea Românească”. 8° 249 p., 1 f. Lei 80.—
 Maer, Eduard Toma. Semnul alb. Roman din viața slujbaşilor de cale ferată. Buc., 1928. Tip. „Isvorul”. 8° 176 p. (540—1929). Lei 100.—
 Mihălcescu, Marioara (Mimoza). Legende și povestiri. Buc., 1928. /Tip. „Lupta”/. 8° 64 p., 1 f. (602—1929).
 Minulescu, Ion. Corigent la limba română. Buc., [1928]. Cultura Națională. 8° 275 p. (594—1929). Lei 110.—
 Savin Constant. Pata de cerneală (Schițe și nuvele). Buc., [1928]. Casa Școalelor. /,Tip. Române Unite”/. 8° 128 p. (615—1929). Lei 28.—
 Streitman, H. St. Între da și nu. Buc., 1928. Cultura Națională. 8° 178 p. (595—1929). Lei 90.—

d) TRADUCERI.

Delledda, Grazia. Fuga în Egipt. Roman. Din limba italiană de Olga Monta. Buc., [1928]. Edit. „Cugetarea”. 8° 280 p. (566—1929).
 Dickens, Charles. Călătoriile, studiile și aventurile domnului Pickwick. Vol. I. În românește de G. I. Crivăț. Buc., 1929. Edit. ziarului „Universul”. 8° 216 p. (Din documentele postume ale Clubului Pickwick). (570—1929).
 Farrère, Claude. Civilizații. Roman. În românește de: Margareta Barciaruș Buc., /1928/. Edit. „Națională” S. Ciornei. 8° 1 f., 280 p. (470—1929).
 Hugo, Victor. Oamenii mării. Roman. (I—II). În românește de Ion Pas. Buc., [1928]. Edit. „Cugetarea” 8° I: 210 p., 2 f., II: 1 f., 205 p., 1 f. (567—1929).
 Kuprin, Alexandru. Sulamita. Brățara cu rubine. În românește de George B. Rareș. Buc., 1928. Ed. S. Ciornei. /Tip. „Luceafărul”/. 8° 156 p., 1 f. (569—1929).
 Margueritte, Victor. Spre fericire. Vitele umane. Roman. Buc., [1928]. Edit. „Eminescu”. 8° 252 p. (596—1929).
 Murat, Prințesa Lucien. Viața amoroasă a Caterinei celei Mari a Rusiei. Buc., [1928]. Edit. „Eminescu”. 8° 148 p. (599—1922). Lei 45.—
 Musset, Alfred de. Spovedania unui îndrăgostit. La confession d'un enfant du siècle. Roman. Text românesc de George B. Rareș. Ediție ilustrată. Buc., [1928]. Edit. „Eminescu”. 8° 315 p. (598—1929). Lei 30.—
 Turgheniev, Ivan. Eroismul dragostei. Roman. În românește de G. B. Rareș și L. Hâncu. Buc., [1928]. Edit. „Eminescu”. 8° 108 p. (Romanele alese). (597—1929).

ISTORIE LITERARĂ. CRITICĂ. 809.

Beza, M. Romanul englez contemporan. Buc., 1928. Cultura Națională. 8° 122 p., 1 f. (591—1929). Lei 60.—
 Constantinăscu, Pompiliu. Opere și autori. Buc., [1929]. Ed. „Ancora”. 8° 298 p. (561—1929). Lei 60.—

/Gherasim, V./ Alexandru Vlahuță, poetul onestității... Extras din „Junimea Literară”, XVII, Nr. 7—12, 1928. /Cernăuți, 1928. Tip. „Glasul Bucovinei”/. 8° 18 p. (628—1929).
 Lovinescu, E. Istoria literaturii române contemporane. IV. Evoluția „prozei literare”. Buc., [1928]. Ed. „Ancora”. 8° 384 p. (557—1929). Lei 120.—

ISTORIE. 9.

Clain, Daniel. Din trecutul mișcărilor pentru unirea Românilor. Piatra-Neamț, 1929. Tip. jud. Neamț. 8° 44 p. (611—1929).
 Goldiș, Vasile. Discursuri rostite în preajma Unirii și la Asociațiunea culturală „Astra”. Buc., 1928. Cultura Națională. 8° 147 p., 1 f., 1 planșe. (590—1929).
 Xenopol, A. D. Istoria Românilor din Dacia Traiană. Ediția III-a îngrijită de I. Vlădescu. Vol. VI. Lupta contra elementului grecesc 1601—1603. Buc., 1928. „Cartea Românească” 8° 239 p. (586—1929). Lei 150.—

GEOGRAFIE. CĂLĂTORII. 9.

Galeșescu, Al. G. Sinaia. Scurtă privire retrospectivă. 1600—1929. Casinoul. Apa minerală curativă după Valea Cănelui. Buc., /1929/. /Tip./ „Cartea de aur”. 1 f. 8° 38 p. (559—1929).
 Niculescu-Varone, G. T. Paris. Cu 20 ilustrațiuni în text. Buc., 1928. Tip. „Rampa”. 8° 32 p. (617—1929). Lei 20.—
 Pârvolescu-Kaurich, Maria. Venetia. Timișoara, [1928]. /Tip. „Helicon”/. 8° 82 p., 1 f., (363—1929). Lei 40.—
 Simionescu, Ion. O țară din povești. Vol. I. Dobrogea. Cu numeroase figuri în text. Buc., [1928]. „Cartea Românească”. 8° 118 p., 1 f., 2 planșe. (585—1929). Lei 75.—

BIOGRAFII. 92.

Dragomir, Silviu. Ioan Buteanu prefectul Zarandului în anii 1848—49. Buc., 1928. Casa Școalelor. 8° 158 p. (316—1929). Lei 35.—
 Ionescu-Matiu, Al. Memoriu de titlurile și activitatea științifică. Buc., 1929. „Tip. Române Unite”. 8° 4 f. (Universitatea din Iași). (612—1929).
 Petrașcu, N. Ioan Mincu. Cu 65 ilustrații. Buc., 1928. Cultura Națională. 8° mare, 102 p., 2 f., (588—1929). Lei 500.—
 Popescu, Vasile. Viața și opera repelui Ferdinand I. Buc., [1929]. „Tip. Capitalei”. 8° 91 p., 1 f. (546—1929). Lei 25.—

MISCELLANEA.

Comoroșan, Ambros. Drumul spre fericire. Seriere de propagandă antialcoolică. Ediție pentru popor. /Cernăuți, 1929. Tip. „Glasul Bucovinei”/. 8° 1 f., 16 p. (630—1929).
 Gurpen, Mihail. Contabilitatea practică a micului plugar și a plugarului mijlociu. Constanța, 1928. 4° 1 f., 31 p. (88—1929).
 Georgescu, Ion M. și Toma M. Georgescu. Călăuza funcționarilor comunali. Indrumare sigură a primarilor, notarilor ca ofițeri de poliție judiciară și secretarilor din comunele rurale. Buc., 1929. Tip. „Lupta”. 8° 175 p. (605—1929). Lei 100.—
 Grecescu, Chr. Cultura necinstei. Buc., 1929. Tip. „Al. Vlahuță”. 8° 26 p. (610—1929).
 Ionescu, Emilian și Gh. Ionescu. Cuvinte pentru ostași. Buc., 1929. „Tip. Capitalei”. 8° 30 p. (550—1929).
 Mândru, T. Problemele actuale ale agriculturii noastre. Memoriu prezentat adunării generale a Uniunii camerelor de agricultură. Buc., 1929. Tip. „Oltenia”. 8° 29 p., 1 f. (623—1929).

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

OPERA

„Răpirea din Serai“

E o adevărată feerie, o pagină smulsă din *O mie și una de nopți*. De aici incoherența libretului precum și inconștienta în desenarea caracterelor; dar tot de aici și poezia subtilă, aproape orientală a acestei vioale partituri. Zic aproape orientală, căci e destul să ascuți primele măsuri ale Uverturii ca să regăsești acea unică contopire de melodii și *bell canto* italian cu adâncime și conștiințiozitate germanică, ce formează caracteristica de căpetenie a întregii opere a lui Mozart, copilul-minune, „veșnic, tânăr și fericit“.

„*Entführung aus dem Serail*“ e un *Singspiel*, cu alte cuvinte un amestec de arii cu textul vorbit, un gen care avea să ivească creanga cam ieftin înflorită a operetei de mai târziu. *Răpirea* e aproape înrudită cu *Barbiere di Siviglia* al lui Rossini, a cărui țară de soare și cântec, sub cer mereu albastru, Mozart o cercetase în glorioasa-i adolescență.

Reprezentarea de luni (25 Febr.) a fost atât ca montare, cât și ca executare demnă de partitura răpitoare a lui Mozart. Orchestra a fost bine stăpânită de Dl Donbravsky. D. Sa, ca și cântăreții de altfel, au redat superb și în autentic spirit mozartian — cantabil și impecabil ca ritm arabescul sonor al *Răpirei*.

Dl I. Andreescu a cântat cu multă căldură, curat și cu accentul just rolul îndrăgostitului Belmonte. Am regretat că partenera DSale, Dșoara Bănescu a lăsat pe alocuri de dorit: pare că vocea DSale cu greu poate lupta cu pasagiile de virtuozitate, așa de tipic italiene, ale rolului Constanței. Lucrul se simte mai ales în registrul înalt. Am văzut pe Dșoara Bănescu și în Manon; cântecul DSale de acolo ne îndreptățește s'o vedem odată și o bună Constanță. Și jocul DSale ne inspiră aceiași nădejdi. Selim a fost clar cântat de Dl Psatta. Dl Chicideanu a pus o vioiciune de spiriduş în rolul neastâmpăratului Pedrillo, care-i frate bun cu compatriotul său Figaro din *Barbiere* și văr cu shakespeareanul Puck. Dl Ujeicu — din nenorocire prea urât gramat — a fost plin de umor în caraghiosul paznic Osmin. Plină de viață și gingășie Dra Rozsa în rolul Blondei. Un gest de operetă — aproape de cabaret — a avut D. Sa

în quatorul geloziei, gest ce nu se poate trece cu vedere pe o scenă de operă: *noblesse oblige!* El e desigur în legătură cu tălmăcirea mai mult decât trivială a libretului, tălmăcire care scade mult din nivelul reprezentării. Și lucrul e cu atât mai supărător cu cât în genere dicțiunea soliștilor e foarte bună. Am fi preferat o dicțiune slabă care să ascundă „derbedeii, haimanalele, pungășii“ și alte *maidanisme* azvârlite cu duimul într'un text muzical de Mozart. Ele contrastau oribil cu aerul grațios al partituri. Traducerea această anonimă e un amestec de neologisme fără rost, cu expresii vulgare („moșulică, l'am aranjat, s'o facem lată“ etc. etc.) și românzări ne-la-locul lor („ullu, am să-l omor“, „mi s'a făcut puricele cât inima“ etc.). Am auzit chiar și pe transilvanescul „servus!“.

Data fiind această traducere ar fi fost mai bine ca interpretii să-i surdinezze vulgaritatea printr'o dicțiune slabă. Cred că numai neromânii din sală, streini deci de „fiinețele“ limbei noastre au putut pleca cu impresii strict mozartiene delu această reprezentare care altfel ar fi fost fără cusur.

Hotărât lucru: revizuirea traducerilor cântate pe scena Operii se impune fără nici o amănare. Căci încă odată: *Noblesse oblige!*

Dr. I. Ol. Ștefanovici-Svensk.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Les Nouvelles Littéraires (2 și 16 Febr.). — O polemică între două spirite de elită ale culturii franceze moderne: Julien Benda și Jean Guéhenno. Întâiul are reputație veche de bun umanist și esseist; ultima lui carte *La trahison des Clercs* a avut un răsunset european. Cel din urmă și-a câștigat abia de câțva ani un loc în publicistica franceză, loc de frunte însă dela care se așteaptă încă multe realizări. Studiul lui asupra lui Michelet: *L'Evangile éternel*, apărut cu doi ani înainte, este o actualizare, într'adevăr miraculoasă, a ideologiei marelui istoric și democrat francez. Atât de mare e căldura și pătrunderea cu care s'a apropiat de subiect. De acolo se vedea drumul ce-l va apuca: eseeul politic-social. Un popas pe acest drum este ultima operă *Culiban parle*, o apărare plină de căldură a drepturilor spirituale ale celor mulți. — O discuție în jurul acestei scrieri a provocat și po-

lemica din *Les Nouvelles Littéraires*. Guéhenno pretinde că felul în care se învață astăzi umanitățile în școala franceză este o depărtare de adevărată umanitate. Acest învățământ contribuie la formarea unei mentalități burgheze înguste și nu la creșterea personalităților creatoare. El trebuie înlocuit cu un alt învățământ, care într'adevăr dă idei și virtuți accesibile și susceptibile de a crea, în toate sufletele: omenești. Trebuie înlocuite „umanitățile“ cu „umanitatea“. J. Benda ia apărarea burgheziei, susținând că, ori cât ar vrea să facă școala unică din cultură un bun al tuturor, nu va putea reuși, cel puțin pentru o parte din ea. Masele n'au nici mijloacele și nici pregătirea necesară de a înțelege și a prețui aceea parte a culturii care se adresează sensibilității rafinate, nu pot gusta ceea ce înțeleg francezii prin *l'esquis*. Acest *l'esquis* este, după Benda, un apanaș al burgheziei; ea va lupta pentru a și-l păstra și pentru a face din el un titlu de glorie. — Replicând Guéhenno susține, că ceea ce așteaptă masele dela școala unică nu este acest „*esquis*“, care nu este o condiție esențială a culturii. Umanitatea așa cum va fi învățată în școala nouă va trebuie să înzestreze pe fiecare cu un mai puternic simț al dreptății și al adevărului, cari sunt adevărate temelii a unei culturi. Iar afirmația lui Benda că „*esquis*“-ul ar fi exclusiv apanașul burgheziei nu este atât de întemeiată cum ne îndeamnă să credem apărătorii acestei clase. În epoca modernă, susține Guéhenno, masele au dat aproape tot atâți creatori de valori rare, de „*esquis*“, cât a dat și burghezia,

Ramuri. (Ianuarie 1929). — De remarcat în acest număr amintirile asupra lui T. Maiorescu, publicate de d. V. Mihăilescu. Ele contribuie la o mai puternică reliefare a trăsăturilor personalității șefului jurnalist, cunoscute din numeroasele amintiri și caracterizări ale contemporanilor. O personalitate europeană în cel mai cuprinzător înțeles al cuvântului. O grijă pentru marile valori spirituale, o prețuire a vieții numai întrucât ajută pe acestea — iată cari au fost calitățile de căpetenie ale personalității lui Maiorescu. Lucrul acesta impresionează atât de puternic și în amintirile dlui Mihăilescu. — Din restul numărului amintim poeziile dlui Ion Marin Sadoveanu (Călătorie) și a dlui cronicar V. Voiculescu (Avariție). Ele merită să oprească ochii și inima.

Abonați
Societatea de Mâine

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

Basarabia... Basarabia!..

Problema basarabeană a fost împinsă tardiv pe primul plan al interesului obștesc. Intenții meschine, dar de bună seamă și gânduri bune au scos-o la suprafață.

Basarabia este una dintre rânile nevindecate ale României noi. Poate cea mai adâncă și mai dureroasă rană. Sunt oameni politici cari se pare, că au o plăcere drăceasă să deschidă rana și să sperie pacientul cu pericole imaginare. Urîtă faptă, care deparțează vindecarea. Sunt alții, cari au cele mai perfecte intenții bune, fără de a avea puțința de a le realiza, din pricina meschinilor interese de partid. Pe lângă răul venit dela oameni a mai venit apoi, în provincia de peste Prut, și bătaia lui Dumnezeu. Un fatal concurs de împrejurări precipită hierurile și împune o soluție grabnică. Care ar fi această soluție?

Ea nu poate fi decât una: scoaterea problemei basarabene din orbita politicii de partid și așezarea ei în rândul marilor probleme de ordin național. Trebuie să facem din problema basarabeană cel puțin ceea ce au făcut Francezii din Alsacia. Zic: cel puțin, pentru că greșeli destule au făcut și ei. În ultima mare dezbateră din camera franceză, spiritul obiectiv și realist al lui Poincaré nu putea să nu recunoască aceste greșeli. Dar, pe lângă acestea, un lucru trebuie admiralat la liderii politici ai Franței: recunoașterea problemei alsaciene drept una de înalt ordin național. Fiecare partid politic trebuie să și-o aibă de azi în colo pe primul plan al preocupărilor; fiecare om politic trebuie apoi să aplice acolo cu totul alte metode, decât cele pe cari le întrebuițează în restul țării.

Avem o mie și una de motive pentru a invoca această soluție pentru problema basarabeană. Ne mulțumim să înșirăm pe principalele.

Înainte de toate n'avem în provincia de peste Prut o conștiință națională, activă și perfect integrată în românism, o conștiință, care să ne fie cea mai puternică pavază în zilele de primejdie ce ne amenință. Numai după ce aceasta conștiință a pus stăpânire pe toate straturile societății, numai după ce ea va fi pusă la temelie tuturor instituțiilor — va putea începe lupta partidelor politice. Atunci licitările demagogice pot crește la înfinit; ele sunt inerente sistemului democratic. Un lucru însă va rămâne, în urma acestora: conștiința aceea națională care contopește trupul Basarabiei cu trupul Românismului.

Ce surpriză dureroasă a fost pentru mulți dintre noi faptul, că Basarabia este lipsită de presă românească. Aproape nu ne venea a crede ochilor că Românii de acolo preferă să vorbească despre lucrurile românești în limba rusească. Și presa este un prim izvor de formare și hrănire a unei conștiințe publice. În Basarabia ne trebuie deci, în primul rând, o presă românească. O presă a basarabenilor înclinată în primul rând problemelor locale, atât de multiple și atât de

acute, dar o presă scoasă de sub tutela politicii de partid. Acolo nu se poate critica așa cum se face — și cât de rău se face! — în restul țării. Presa trebuie să fie acolo o școală de românism, așa cum a fost presa din Ardeal sub regimul unguresc.

Trebuie să dăm această soluție problemei basarabene pentru că la granița dela Nistru avem nevoie de cel mai rezistent fort al românismului. Ștefan cel Mare și-a făcut acolo cele mai puternice cetăți; pilda lui trebuie reînviată.

Cel puțin încă un deceniu, partidele politice trebuie să fie într-o continuă emulație de a da Basarabiei cele mai de preț eforturi ale lor. Ele trebuie să facă acolo o muncă de continuitate, nu să destrame și să toarne spirt pe foc, cum au făcut până acum.

Horia Trandafir

P. S. Spre Basarabia, mai ales în zilele grele de acum, nu trebuie să se îndrepte numai ochii guvernanților și a partidelor politice, ci a întregii țării. Deacea acțiunea întreprinsă de ziarul *Patria*, de a strânge ajutoare pentru năpăstuiții de peste Nistru merită toată lauda și tot sprijinul.

H. T.

Mica Antantă economică. — Una din principalele obiecțiuni cari se aduceau — îndeosebi de către foștii noștri dușmani — alcătuirilor politice cari au luat locul imperiului habsburgic este incapacitatea de a face față împrejurărilor economice, rezultate din războiul mondial. Dacă imperiul habsburgic a fost un anacronism politic, el a fost — afirmam aceștia — o unitate economică, bine definită și în acest sens, a contribuit la echilibrul european. E un argument acesta care nu trebuie luat în forma, în care ni-l aruncă oameni interesați, dar care are în el o parte de adevăr. Din punct de vedere politic Europa centrală are astăzi forma cea mai potrivită aspirațiilor sale; pentru a face față greutăților economice, mult mai multiple și mai acute astăzi, în toate țările, trebuie căutat și alte formule. Una este cea a Micii Antante economice. Asupra principilor dela temelia ei s'a căzut de acord în conferința preliminară a experților celor trei țări, ținută la București. Studiul detaliat al acestor principii și modalitatea de aplicare se va face numai în conferința dela Belgrad. În tot cazul problema e de pasionantă actualitate în cercurile internaționale și de mult interes pentru dezvoltarea noastră economică.

O școală a propagandei culturale vrea să facă pentru studențimea dela Universitatea noastră, despărțământul Cluj al Așteii. Ideea este a harnicului președinte al acestui despărțământ, omul de idealism dar și de simț practic, Iuliu Hațieganu. D-sa a chemat adică pe reprezentanții tuturor organizațiilor studențești din Cluj, la o constătuire și le-a oferit cadrele Așteii Clujene pentru a-și însuși o disciplină în răspândirea culturii. Lipsa acestei discipline a făcut să tânjească toate așa numitele cercuri

culturale studențești, cari, în primii ani după Unire au luat ființă într-o splendidă emulație de idealism tineresc. În naivitatea lor, tinerii studenți credeau că cel mai ușor lucru e de a da cultură poporului (De această meteahnă au suferit, de altfel, și bătrânii — cu experiență). S'au convins însă că opera aceasta este cu mult mai grea de cât se pare; că și pentru realizarea ei e nevoie de muncă ordonată și de orientare. Altfel nu dai cultură ci — pseudocultură, ceea ce e cu mult mai primejdios decât ignoranța „de veacuri”. S'au convins — și cei mai mulți s'au descurajat. Dl Iuliu Hațieganu le întinde un nou mijloc de valorificare al idealismului lor.

Studenții vor putea vedea la Cluj ceea ce se poate și cum se poate realiza în acest domeniu. Ei vor învăța dela Astra și în același timp vor ajuta-o. Căci, într'adevăr, e dureros lucru că studențimea din Cluj nu are și nu caută mai multe drumuri de apropiere de masele românești din această regiune, pe care stăpânilor de ieri au încercat să-le desnaționalizeze cu orice preț.

Societatea Muzeului Ardelean. — Opinia publică a început să se alarmeze de existența, aproape anacronică, a acestui organism în Ardealul anului al zecelea dela Unire. „Organism” — vorba vine, căci S. M. A. se sbate de zece ani, într-o criză soră cu moartea. Sunt persoane cari au interesul să susțină și să alimenteze această criză; ele speră să găsească astfel o soluție, cu un profit nemeritat, pentru minoritarii noștri unguri. S. M. A. este anume proprietară dubioasă a o unor bunuri de neapărată nevoie pentru învățământul nostru universitar (Biblioteca, Muzeul Botanic, etc.) din chiria lor el ar vrea să stoarcă fonduri pentru suspecte popularizări științifice. Statul trebuie să ia odată o hotărâre categorică și definitivă în această privință, o hotărâre care să nu fie determinată de milogeii interesate, ci de cele mai înalte interese ale culturii românești. Avem informații că tratativele pentru o soluție definitivă au început. Ne facem o datorie din a face atent guvernul asupra spiritului de care să fie condus în căutarea soluției.

S'a dansat și românește. — Într-o dare de seamă asupra unui concert militar, urmat de dans, ce a avut loc într'un orașele din Ardeal, se spune că „la insistența corespondentului ziarului s'a dansat și românește”. E, într'adevăr mare lucru aceasta, căci orașelul cu pricina este un puternic centru românesc, cu trecut frumos, orchestra e a unui regiment românesc, iar petrecerea era patronată de un general tot român. Ca culme, concertul se dedea pentru a se strânge fonduri ca să se ridice la Sibiu un monument al unirei... tuturor românilor. Dacă cu toate aceste împrejurări „naționale” s'a putut totuși obține, după stăruințe multe, să se danseze — pe lângă sublimatele jocuri ale negrilor din Africa — și hora unirei, e, de fapt, un mare merit pentru întreaga elită din orașelul provincial, care trebuie să fie menționat și subliniat. **Red.**

Cassa Autonomă a Monopolurilor Regatului României

Obligațiuni externe aur 7% amortizabile și garantate de Stat a Imprumutului de Stabilizare și de Dezvoltare din 1929.

Garantate necondiționat prin andosarea de către Regatul României. Tranză română: Dolari 2.000.000.

Totalul capitalului Imprumutului din 1929 va fi de 101 milioane dolari, sau echivalentul lui aproximativ în alte monede. Din această sumă Swedish Match Company a convenit să cumpere 30 milioane dolari la paritate. S'au încheiat aranjamente pentru plasarea restului precum urmează: 2.000.000 Livre sterline în Anglia, prin Hambros Bank, Lazarad Brothers & Co. Limited și Higginson & Co.; Frs. 561.638.000 în Franța prin Banque de Paris et des Pays-Bas și un grup de bănci; Dolari: 1.000.000 în Austria prin Niederösterreichische Escompte Gesellschaft; Dolari: 3.000.000 în Belgia la Banque de Paris et des Pays-Bas Banque de Bruxelles, Société Générale de Belgique, Banque Belge pour l'Etranger și Banque Centrale Anversoise, Dolari 1.000.000 în Cehoslovacia prin Zivnostenska Banca; Dolari 5.000.000 în Germania prin Direktion der Disconto-Gesellschaft, Deutsche Bank, Berliner Handelsgesellschaft, S. Bleichröder, Commertz- und Privat-Bank A. G., Darmstädter- und Nationalbank K. a. A.; I. Dreyfus & Co., Simon Hirschland, A. Levy, Norddeutsche Bank in Hamburg, Sal Oppenheimer Jr. & Co., Reichs-Kredit-Gesellschaft A. G., A. Schaaffhausen'scher Bankverein A. G., M. M. Warburg & Co.; Dolari 3.000.000 în Olanda, prin Mendelssohn & Co., Amsterdam, Nederlandsche Handel Maatschappij, Banque de Paris et des Pays-Bas și Pierson & Co.; Dolari 8.000.000 în Italia prin Banca Commerciale Italiana; Dolari 2.000.000 în România prin BANCA DE CREDIT ROMÂN, BANCA MARMOROSCH BLANK & CO., BANCA ROMÂNEASCĂ și BANCA CHRISSOVELONI; Dolari 4.000.000 în Elveția prin Crédit Suisse și asociați și Dolari 12.000.000 în Statele Unite ale Americii prin Blair & Co. Inc. Chase Securities Corporation, Dillon Read & Co. din care 2.000.000 au fost retrase pentru a fi vândute în Suedia de către Skandinaviska Kreditactiebolaget.

Data Imprumutului: 1 Februarie 1929

Scadența finală: 1 Februarie 1959

Amortizarea și dobânda semestrială la 1 Februarie și 1 August, plătită în New-York City la principalele birouri ale Bancherilor însărcinați cu serviciul împrumutului, în moneda aur a Statelor Unite de greutate și titlul etalonului actual, fără nici o scădere pentru vreun impozit sau taxă, prezente sau viitoare, puse în Regatul României; de asemenea plătită la alegerea purtătorului în livre sterline, în franci francezi, în shilingi austriaci, belgas belgieni, în coroane cehoslovace, în reichsmărci germane, în florini olandezi, în lire italiene, în lei românești, în coroane suedeze sau în franci elvețieni, la cursul schimbului pe piețele specificate în obligațiuni.

Rambursarea în total sau în parte la alegerea Cassei Autonome (în afară de fondul de amortizare) la 100 și cu dobânda scursă, după o notificare publicată cu 30 zile înainte de 1 Februarie 1937 și la orice altă scadență a cuponului.

Fond de amortizare cumulativ — plătit semestrial, începând dela 1 August 1929, amortizarea făcându-se prin trageri la sorți la paritate și cu o notificare de 30 de zile înainte — calculat spre a fi suficient ca întreaga emisiune să fie retrasă din circulație la scadență.

Următoarele informații cu privire la această emisiune au fost extrase de Dl.

monopolurilor în anul fiscal precedent nu vor fi fost cel puțin egale cu de două ori sarcinile anuale maxime pentru toate obligațiunile Cassei care beneficiază de acest privilegiu, în circulație, inclusiv noua emisiune.

Cassa convine ca să plătească în fiecare lună într'un cont special la Banca Națională 2/3 din veniturile brute ale monopolurilor exploatare de Cassă și să verse în afară de aceasta în același cont special redevențele menționate mai sus (plătibile trimestrial) în fiecare lună până la completarea sumelor necesare pentru dobânda și fondul de amortizare pe acea lună.

VENITURI: Veniturile brute și nete, după ce s'au dedus cheltuielile de exploatare ale monopolurilor cedate Cassei ținând seama de redevența minimă prevăzută în contractul pentru exploatarea monopolului chibriturilor, convertite după media schimbului pentru anii respectivi se prezintă astfel:

Anul	Venituri brute	Venituri nete
1924	Dol. 19.210.000	Dol. 12.300.000
1925	" 21.304.000	" 16.826.000
1926	" 28.949.000	" 20.791.600
1927	" 39.222.900	" 25.391.500

Pentru anul 1927, veniturile brute au fost egale cu aproximativ de 5½ ori maximum dobânzi anuale pentru aceste obligațiuni și peste 4¾ ori maximum dobânzi anuale și amortizării.

Pentru același an, veniturile nete, după ce s'au scăzut toate cheltuielile, au fost egale cu aproximativ de 3½ ori sarcinile dobânzii și peste 3 ori sarcinile fondului de amortizare.

Veniturile brute și nete pentru 1928, pe aceeași bază sunt evaluate la 44.203.000 dolari și respectiv 27.827.000 dolari, adică sensibil superioare veniturilor corespunzătoare în ceilalți 4 ani.

PLAN DE STABILIZARE: Planul de stabilizare a fost preparat de către Guvernul român în asociație cu Bancherii și experții internaționali și cooperarea Băncii Naționale a României. În planul care a fost aprobat prin lege se prevăd printre altele următoarele:

A) Valoarea în aur a leului a fost stabilizată la o sumă corespunzătoare cu 167.18 lei dolarul, apr. echivalent cu cursul schimbului, care s'a menținut fără schimbări esențiale dela mijlocul anului 1927;

B) Banca Națională va continua să aibă dreptul exclusiv de a emite bilete și statutele ei, așa cum au fost modificate pentru a se conforma programului de stabilizare; cer ca ea să-și păstreze o rezervă în aur sau devize aur de minimum 35% din toate angajamentele ei exigibile la vedere, cel puțin 25% din aceste angajamente vor fi acoperite cu aur. Toate devizele realizate prin prezentul împrumut vor fi puse la dispoziția Băncii.

C) Echilibrul bugetului va fi menținut strict și cheltuielile autorizate pentru toate serviciile Statului vor fi limitate în fiecare lună potrivit unui buget lunar stabilit de Ministerul de finanțe.

D) Pe o perioadă de 3 ani un Consilier tehnic străin numit de Banca Națională cu aprobarea Ministrului de Finanțe va sfătui Direcția Băncii în execu-

Mihai Popovici, Ministru de Finanțe al Regatului României și de D. Gusti, Președintele Cassei Autonome a Monopolurilor Regatului României din scrisorile lor datate din 9 Februarie 1929.

CASSA AUTONOMĂ: *Regatul României, în virtutea legii din 7 Februarie, a creat Cassa Autonomă în scopul de a-i acorda ca o concesiune irevocabilă, până ce toate obligațiunile acestei emisiuni vor fi retrase, toate monopolurile exercitate actualmente de către Regat, inclusiv tutunul, sarea și chibriturile. Regatul a transferat, în mod irevocabil, la Cassa Autonomă, pentru durata concesiunii și liberă de orice sarcini sau ipoteci, toate bunurile deținute în legătură cu diferitele monopoluri. Produsul net al acestui împrumut va fi plătit Guvernului ca o parte din prețul de cumpărare al concesiunii.*

Cassa autonomă a convenit cu Swedish Match Company, ca să exploateze monopolul chibriturilor pe o perioadă de 30 de ani dela 1 Iulie 1929, prin intermediul unei Societăți, ce va fi înființată de către Swedish Match Company și Guvernul român, pe baza unui contract prin care Swedish Match Company garantează Cassei Autonome o redevență anuală de minimum 3 milioane de dolari.

AFFECTAREA IMPRUMUTULUI: *Guvernul român va întrebuința produsul împrumutului, pentru a executa un plan de stabilizare a monedei și de dezvoltarea economică a țării. Produsul net va fi depus la Banca Națională a României de unde va fi retras în scopurile prevăzute în plan care cuprinde: a) Crearea de fonduri de rulent pentru Tezaurul public și pentru căile ferate ale Statului și stingerea datoriei flotante; b) Întărirea, înzestrarea și asigurarea lichidității Băncii Naționale; c) Îmbunătățirea căilor ferate ale Statului, prin dublarea unor linii și construirea altor linii noi, etc., în conformitate cu programul întocmit în timpul din urmă de către Administrația căilor ferate de acord cu d. Gason Leverve, Comisar al căilor ferate ale Statului German în virtutea planului Dawes și d) diferite lucrări productive autorizate de Parlament.*

Pentru executarea planului de stabilizare a monedei, Banca Națională a României va avea la dispoziția sa credite acordate de următoarele Bănci de Emisiune:

Austria Osterreichische Nationalbank	Ungaria Magyar Nemzeti Bank
Belgia Banque Nationale de Belgique	Italia Banca d'Italia
Cehoslovacia Narodni Banka Ceskoslovenska	Olanda Nederlandsche Bank
Finlanda Finlands Bank	Polonia Bank Polski
Franța Banque de France	Suedia Sveriges Riksbank
Germania Deutsche Reichsbank	Elveția Banque Nationale Suisse
Marea Britanie Bank of England	Statele Unite Federal Reserve Banks

GARANȚII: Aceste obligațiuni vor constitui obligațiuni directe ale Cassei și vor fi garantate în mod necondiționat atât în ceea ce privește capitalul cât și dobânda și amortizarea, prin andosare, de către Regatul României. Ele vor fi garantate după opinia Consilierului juridic, printr'un privilegiu direct de primul rang asupra veniturilor brute ale monopolurilor, exceptând veniturile brute ale monopolului chibriturilor dela 1929 înainte și prin toate celelalte venituri ale Cassei, inclusiv redevențele provenind din convenția pentru exploatarea monopolului chibriturilor.

Nu se va emite nici o altă obligație având rang egal cu obligațiunile emisiunii de față în ce privește privilegiul de primul rang, dacă veniturile nete ale

tarea acestui plan. D. Charles Rist, membru al comitetului de transferte prevăzut de planul Dawes a acceptat invitația Băncii Naționale a României.

DATE FINANCIARE: Datoria publică totală a Regatului României la 31 Decembrie 1928 n'a depășit echivalentul de 739.000.000 dolari sau aproximativ 42 dolari de locuitor, inclusiv emisiunea împrumutului de Stabilizare și de dezvoltare, și ținând seama de aplicarea planului de stabilizare și de diferitele aranjamente cu privire la împrumuturile dinainte de război și alte anuități de datorii socotite în valoarea actuală cu 5 la sută.

Veniturile Statului pentru anii 1924—1927 inclusiv au întrecut în fiecare an cheltuielile. S'au luat măsuri în planul de stabilizare pentru acoperirea deficitului din bugetul anului 1928 care a fost datorit recoltei proaste și încasărilor redate din taxele de export asupra cerealelor și taxele asupra alcoolului.

Guvernul a luat măsuri să asigure echilibrul bugetului pe 1929, măbind impozitele.

Toate conversiunile, din lei în dolari afară de cele indicate altfel, sunt făcute aproximativ la cursul de stabilizare, iar conversiunile altor monede în dolari sunt făcute pe cursul curent al schimbului.

CONDIȚIUNILE DE EMISIUNE. — CURSUL: DOLARI 88 plus dobânda cuvenită dela 1 Februarie, punctul de plecare al serviciului împrumutului, până în Ziua subscrierii. — **RENTABILITATE MIJLOCIE 8,25%.**

Împrumutul se emite în titluri la purtător de o valoare nominală de 1000, 500 și 100 dolari.

Obligațiunile 7% aur sunt negociabile: în Țară imediat, în Străinătate după șase luni dela data emisiunii pentru jumătate din titlurile subscribe și după un an pentru rest. Cassa Autonomă a Monopolurilor Statului va cere înscrierea acestor obligațiuni la Bursa din New-York, după 6 luni dela data emisiunii pentru jumătate din titlurile subscribe și după un an pentru rest.

Banca L. Berkowitz	Banca Fortuna
Banca Chrissoveloni	Banca Generală a Țării Românești
Banca Comercială Română	Banca de Ind. și Comerț din București
Banca Comercială Italiană și Română	Banca Jean Juster
Banca J. Cornea	Banca Marmorosch, Blank & Co.
Banca de Credit Român	Banca Moldova
Banca de Devize și Lombard	Banca Românească
Banca G. M. Eftimiș & Co.	Bank of Roumania
Banca Elvețiană de Depoz. din România	Banca Urbană
Banca M. Finkels	

Banca de Est, Cernăuți. — Banca Basarabiei, Chișineu. — Banca Ardeleană și Casa de Economie, Cluj. — Banca Comerțului, Craiova. — Banca Frații Așer Eschenasy, Craiova. — Banca Iașilor, Iași. — Banca Creditului Bănățean, Lugoj. Banca și Cassa de Economie Fuzionată, Oradea. — Banca Populară, Pitești. — Banca Centrală din Ploești, Ploești. — „Albina” Institut de credit și economii, Sibiu. — Banca Comercială și Agricolă, Timișoara. — Banca de Scout S. p. A., Timișoara. — „Timișiana” Bancă de Credit și Economii, Timișoara. — Banca Timișoarei și Societate Comercială pe acțiuni, Timișoara. — Banca Centrală Ungară de Credit, (Brașov, Oradea Mare, Timișoara).

NOTA. — *Intreruperea comunicațiilor ce s'a produs în ultimele zile întârziind unele răspunsuri lista de mai sus va putea fi completată ulterior.*

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

ADUNAREA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ DIN 3 MARTIE 1929.

În virtutea art. 83, alin. II, 84, 85 și 97 din statute, se aduce la cunoștința d-lor acționari că adunarea generală extraordinară a acționarilor este convocată pentru Duminecă, 3 Martie 1929,

Adunarea generală se va ține în București, în localul Băncii Naționale, strada Lipscani No. 25, la ora 10 dimineața,

Vor avea dreptul să ia parte la adunarea generală;

a) Detentorii de acțiuni la purtător (neprezentate la opțiune) cari vor fi depus acțiunile lor în administrațiunea centrală sau în sucursalele și agențiile ei până în ziua de 27 Februarie 1929 ora 12 din zi;

b) Detentorii de acțiuni prezentate la opțiune, acțiuni cari conform statutelor, sunt declarate nominative și înscrise de drept pentru adunare, la data prezentei publicațiuni;

c) Nouii subscriitori cari vor fi achitat integral acțiunile, subscrise până la data prezentei publicațiuni;

d) Acționarii cari își au acțiunile la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, pentru cari nu au exercitat dreptul de opțiune și cari vor fi depus recipisele acelei Case înăuntrul

termenului arătat în aliniatul a);

c) Acțiunile ce sunt evacuate la Moscova, pentru care nu s'a exercitat dreptul de opțiune, vor putea fi înscrise pe baza scrisorilor instituțiilor care le-au evacuat, cu arătarea numărului bucăților și a numerilor acțiunilor, înăuntrul termenului arătat la aliniatul a).

Orce înscripțiune sau depunere tardivă ridică dreptul posesorului de acțiune de a participa la adunarea generală extraordinară.

Patru acțiuni dau dreptul la un vot.

Nimeni nu poate avea mai mult de 10 voturi pentru sine și alte 10 voturi ca mandatar ori care ar fi numărul acțiunilor ce ar avea depuse sau le-ar reprezenta.

Acționarii cari vor avea înscrise acțiunile lor nominative sau le vor fi depus pe cele la purtător, în termenul de mai sus, vor putea fi reprezentați la adunarea generală prin alți acționari, cu drept de vot dacă le va fi dat procură în regulă.

Prin excepțiune, societățile, stabilimentele și corporațiunile vor fi reprezentate printr'un delegat, minorii și interzișii prin tutorii și curatorii lor.

Femeile pot lua parte la vot, fie

personal, fie prin procuratori dacă sunt și ei acționari.

Femeile măritate vor putea fi reprezentate prin soții lor, fără a fi nevoie de procură. Ele vor putea fi reprezentate și de către alți acționari, dând procură cu autorizația soțului.

Un procurator nu poate reprezenta decât un singur acționar.

Procurile, precum și toate celelalte acte cari dau dreptul de a lua dreptul la adunarea generală, vor fi depuse, sub pedeapsă de nulitate, în administrațiunea centrală sau în sucursalele și agențiile Băncii, până la 28 Februarie 1929, ora 4 după amiază.

Ordinea de zi a adunării generale extraordinare va fi următoarea:

1, Aprobarea Convențiunii Nr. 11.733 din 7 Februarie 1929, între statul Român și Banca Națională privitoare la revizuirea statutelor Băncii și la operațiunile de stabilizare.

2, Aprobarea modificării statutelor, conform convenției de mai sus.

3, Alegerea a încă 2 membri în Consiliul de Administrațiune al Băncii, în aplicarea noilor statute și complotarea locurilor ce eventual vor deveni vacante.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Se aduce la cunoștință d-lor acționari ai Băncii Naționale a României, că cu începere dela 18 Februarie 1929, vor mai primi pe lângă accontul de 150 lei, plătit anticipat ca prin dividend, încă lei 297'50 drept rest de dividend convenit pentru anul 1928, din care se va deduce impozitul mobilier de 16'20% sau lei 72'50 de acțiune, adică netto lei 225.

Plata dividendului se va face numai contra couponului în natură dela noile acțiuni.

Posesorii de adeverințe de opțiune și subscriere, vor trebui în prealabil, să facă preschimbarea lor în noi acțiuni.

Restul dividendului convenit acțiunilor vechi, neprezentate la opțiune (acțiuni la purtător), se va plăti cu suma de lei 210 deoarece impozitul mobilier asupra dividendelor dela acțiunile la purtător, cota de lei 19'50%, sau lei 87'50 de fiecare acțiune.

„SCHMOLLPASTA“
S. A. BRAȘOV

Fabrică de Cremă de ghetă
Premiată la 30 de expoziții

bonatului :

12-13

Biblioteca Universității

**IN ATENȚIA
DOAMNELOR!**

Ultimele și
cele mai moderne arti-
cole de blănărie

Louis Déri
magazin cu reputație
solidă

CLUJ,
Srada Memorandului
3.